

Det 10'ende Korstog

"I vore hjerter ved vi, hvad der er rigtigt, -
så ingen behøver at fortælle os hvad - der er forkert."

Af Pritbern Svantewit

Forord:

Man taler almindeligvis om de ni korstog, hvoraf det første var det eneste, som man kan kalde sejrrigt. Nogle var helt uden betydning, og et af dem blev en katastrofe for ridderne.

Formålet med korstogene var at smide Muslimerne ud af Europa, - og befri Jerusalem.

Religionsforfølgelse er altid gensidig og taler nogen om kristenforfølgelse, kan man med rette spørge om hvilken?

Tænker man på korstogene ? - Borgerkrigen i Nord Irland ? -

Krigen mellem serbere og bosniere ? - Mellem israelere og palæstinensere ? - Sovjetunionens undertrykkelse af de græsk ortodokse ? Jødeforfølgelserne under 2. verdenskrig ? - eller de talrige krige omkring reformationen ?

Eller tænker man i virkeligheden ikke blot på de få, der blev forfulgt af romerrigets kejsere fra Nero og frem til Konstantin ?

Det 10énde korstog er mangesidigt, og formålet er ikke kun at befri Jerusalem, men gerne hele den mosaiske menighed.

Kildemateriale:

Grimbergs verdenshistorie,

Samvirke,

Websters encyklopædi

J. M. Roberts History of the World,

Lademanns Leksikon,

Biblen, den hellige skrifs kanoniske bøger/ Det danske Bibelselskab

Vi skal nu følge en håndfuld tilfældige mennesker, der af naturens luner tvinges til at blive sammen, og derfor får tid til at slutte en samtale om religion, en situation de fleste af os kender, men som de færreste af os får mulighed for.

/PS

rudtrøgen fra de forhadte ildrør hang tæt over byen og sved indbyggerne i både næse og øjne. I Kastellets vagtstue så maitre Roland bekymret på prior Thomas, der kom med dårlige tidender fra Cairo-kaliffens rige.

Året var 1291 og stedet Akko en havneby i kongeriget Jerusalem.

Tydeligt rystet fortalte dominikanermunken om liget af broder Stephan, der med blide var kastet over kloster muren og landet i al sin gru i refugiet. Hans hånd var syet fast til de breve, som han skulle overbringe kopterne i Damietta.

- Så har vi kun hjælpen fra Cypern at sætte vores lid til..

Mester Roland så over havnen mod den brændende sol, der langsomt sank i vest. Han vidste at mørkningen førte køligheden og aftenbrisen med sig, og dermed ville krudtrøgen fortrænge. Men han vidste også, at det netop var denne kølighed og mørket som tyrkerne ventede på, før de igen ville storme byen.

- Der er ikke megen vind til flåden fra Cypern. Hvor mange riddere er endnu kampdygtige?

Roland vendte sig mod confrater Linus, der med et par riddere studerede det brændrør, ridderne havde erobret samme morgen.

- Vi har næppe folk til mere end tre falanger,

Linus førte fingeren med krudtslam til næsen, han synes at gen-kende lugten fra et fyrværkeri han en gang overværede i Tarsos.

De sandede veje var flere steder pløret af det blodmættede sand. Alle de der ikke nåede indenfor murene, da Tyrkerne angreb, lå døde i - eller omkring deres huse.

- Disse mongoler, råbte Roland og hamrede hånden i bordet.

- Hvis vi kunne uskadeliggøre deres blide med en falange .....

- Jeg tør kun bruge e'n falange, der vil næppe være en overlevende efter forsøget.

Han rystede på hovedet og igen henvendt til Linus,

- Hvor bliver Tony af?

Tony var sendt til havnen for at høre nyt fra Farmagusta.

En ridder galoperede over vindebroen ind i kastellet og råbte på maitre Roland.

- To tyrkere bringer bud fra Sultanen, råbte han.

Flankeret af seks riddere trådte gesanterne frem.

- Sultanen tilbyder jer Allahs nåde. Tyrken, der førte ordet, havde tydelige mongolske træk og et stort grin i sit mørke fjæs.

- I kan alle sove roligt i nat, hvis I opgiver denne nytteløse besudelse af Allahs jord. Han greb om fæstet på sit sværd og fortsatte.

- Alle riddere og præster tager vi med os som gæster ved sultanens bord, og resten kan leve, som de gør under halvmånens sejl og Allahs vilje.

- Bring mit svar til Sultanen. Roland havde svært ved at beherske sin vrede,

- Inden midnat vil Andronikos' s flåde hamre jeres feje Kalif og hans tyrkiske horder og Berberne til landet Zaire, hvor I kan dele seng og hus med andre hyæner og sjakaler.

Det andet delegat fik øje på den næsten blå berber, der gemte sig ved indgangen til vagtstuen. Fra sin kofte slyngede han en pose mod berberen, posen landede få meter fra berberen og det afskårne hoved af Tony trillede endnu en meter, før det stille stirrede op i det skrækkramte berberfjæs.

- Sjakaler i Zaire kan næppe være værre end sjakalen i Akko, råbte han, og før Johanniterridderen nåede at reagere sad tyrkerens kris dybt i kraniet på berberen, der sank om ved Tonys hoved

Ridderne trak blank og førte delegationen ud af kastellet til byporten.

Udenfor arbejdede tyrkiske slaver med opstilling af rambukke. I klosteret samlede dominikanerne sig til bøn og johannitterne mønstrede deres brødre til byens forsvar.

Til kastelets fangekælder under det store tårn førte man så megen proviant man kunne, til forebyggelse af en eventuel belejring. De få fanger man havde der, var for længst dræbt som flanger i kampen mod tyrkerne. Berberen, der som tolk undgik denne skæbne, var den sidste.

Mørket kom hurtigt, og med mørket den dumpe lyd af rambukkeslag mod porte og mure. Blider slængte deres brændende indhold over huse og gader og skrig og jammer lød fra de plagede indbyggere, der trængtes foran kastellet og klosterets porte.

Roland havde opgivet sine udfald og satsede på, at flåden ville nå frem. Så ridderne lå klar til at forsvare byen mod de indtrængende horder af krigsgale tyrkere og berbere.

- De er trængt gennem muren tre steder! Broder Thomas var fattet, men bleg.

Ordensridderne kæmpede vildt mod de fremstormende muslimer. Med overmenneskelig tapperhed forsvarede de de kristne, men skridt for skridt blev de drevet tilbage, for til sidst at bukke under for overmagten.

Fra gade til gade og fra hus til hus blev alle vantro hugget ned, kvinder og børn.

Med ildrør sendte tyrkerne kaskader af brændende materiale ind over kastellets mure, og både kastel som kloster lå snart skjult af tyk krudtrøg, her og der løftet af opblussende flammer.

Nattens lyde i dette kaos af vanvid var uhyrlige. I vagtstuen tog fire tyrkere to skrigende kvinder med vold, og så blev der stille, til den ene kom tilbage grinende med kvindernes afskårne hoveder som skalpe.

I klosteret styrkede munkene sig med en messe og nadveren, og da sultanens krigere stormede ind, istemmede de salmen *Veni creator spiritus, Kom skaberånd*.

Også munkene fra dominikaner klosteret blev ofre for muhamedanernes sværd. De blev hugget ned til sidste mand.

Roland forsøgte et bud til sultanen om nåde, men sultanen havde ikke glemt Rikard Løvehjertes massebord på muhamedanerne 99 år tidligere. Så han svarede ved at slå næsten alle fanger ihjel, hvorefter han stak byen i brand.

Sådan endte det niende korstog. Pave Nikolaus forsøgte forgæves at vække den gamle korsfarer begejstring til live, men som en fremtrædende tempelridder sagde:

' det er tydeligt for enhver at se, at Gud selv - til fordærvelse for os, beskytter vore fjender '

e sang så flot, - gribende, det stemte en til godhed. Bjørn holdt sig i baggrunden, lidt tilbagetrukket ved en søjle, fremmed mellem andre og lyttede med fugtige øjne til guitarerne, tamburinerne, harmonika og de lyse stemmer i koret. Der var kun glæde, slet ikke noget messende over de sange, der denne morgen ledsagede messen i Matriz de São Sebastião, Katedralen i Ponta Delgada.

Foran kirken mødte Bjørn venlige øjne fra en midaldrende *trosofælle*.

- Hvis man sang sådan i kirkerne hjemme, ville jeg gå til messe hver søndag!

Trosofællen nikkede venligt og greb om sin hat, da et vindstød netop fejede foran kirken.

- Jeg har rejst meget, men aldrig før oplevet det religiøse engagement så naturligt, som her på Azorerne.

En hvirvel af visne blade snurrede rundt og føg væk. Klokkerne begyndte med en sprød klimten, og nu begyndte folk at komme ud af kirken.

Alle smilede venligt, nikkede uden reservation til de fremmede og gik små sludrende i grupper hjem ad de brolagte gader.

- Jeg må indrømme, jeg er ikke katolik. Faktisk tror jeg ikke på noget liv efter døden, men på mine rejser besøger jeg ofte kirkerne, - når jeg kan komme til det.

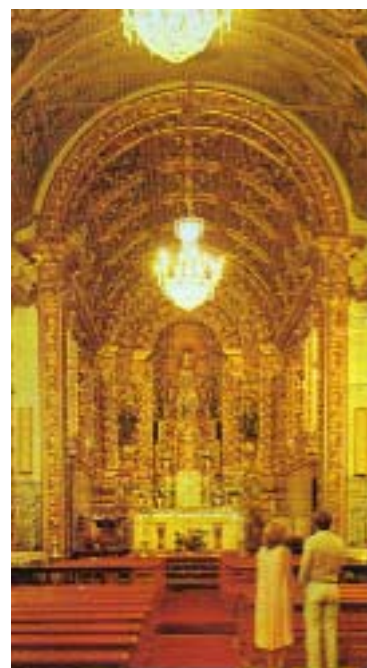
- Hos mig er det ligesådan, svarede trosofællen,

- Jeg er det man kalder protestant, skønt jeg aldrig har vovet at protestere mod folkets kirke.

Protestanter protesterer i øvrigt forbløffende lidt. Man bliver jo bare døbt ligesom alle andre, og så, - ja, så er man med, og så tænker man ikke videre over det.

Men det kristne sæt leveregler er vel også ganske udmærket...

Han greb sig igen til hatten.

- Det er uhyggeligt, så flotte kirker, som disse før så fattige folk har kunnet opføre til tilbedelse af deres Jomfru Maria.

- Har De nogen sinde været i Rom?

Trosfællen Richard havde endnu ikke præsenteret sig og fortsatte uden at vente på svar,

- Der er over 600 kirker i Rom, og de fleste af dem er ubetalelige kunstværker.

- Jah, men det er nu ikke katolikkerne, der har bygget dem alle sammen. Faktisk var en stor del af dem der allerede inden Jesus blev født.

- Hvad behar! ...Det var begyndt at blæse nok til, at det til tider var svært for Richard at høre hvad Bjørn sagde.

- Jeg har blandt andre besøgt Chiesa del Gesu, pragtfuld udsmykket, - og så disse 'trompe l'oeil' malerier, der ligesom rækker ud efter en.

- Trompe de hvaffornoget?

- Ja det er en tredimensionel maleteknik med en skuffende illusion.

- Er det hele ikke en skuffende illusion? Jeg mener kirken, Gud, det hele?

Klokken er over 12, så nu kan vi godt købe øl hos Cantinho Dos Anjos. - Har De tid gi' r jeg gerne en omgang.

- En enkelt er der vel tid til. Vi skal jo videre i morgen, min kone og jeg, så hun er sikkert allerede gået i gang med at pakke.

- Bor De ikke på hotel Talisman? jeg synes jeg så Dem til morgenkaffe i går.

- Joh. Vi kom for tre dage siden fra Lissabon og skal sydpå til Funchal i morgen.

- Ja, jeg skal også af sted i morgen. - Det er i hvert fald planen.

Vindstødene blev nu så hårde, at de to herrer måtte samle sig om at komme indenfor hos Miguel.

De var, på nær et par unge mennesker, de første gæster hos Miguel. Bjørn lagde jakken og tog plads under de mange flag ved hjørnebordet.

- Faktisk er jeg født katolik, og den klub kan man jo ikke sådan melde sig ud af, så formelt er jeg stadig med i folden. Smart ikke?

- Hvad er egentlig forskellen mellem katolikker og protestanter, jeg mener, der er da ikke så megen forskel på os to, at vi ikke kan gå i samme kirke.

- Nej man undrer sig nogle gange over, at katolikker og protestanter kan strides i den grad, som de gør det i Irland, eller for den sags skyld - religionsstriden i hele verden. Alle religioner prædiker jo om næstekærlighed og se så hele balladen i Jugoslavien.

- Eller Israel.

- Du har ret, for i bund og grund er det jo den samme Gud for såvel muslimer, som for kristne, protestanter og katolikker.

- Det er jo ikke religionen, men uvidenheden, der dræber.

Israel kræver landet Palæstina som det land Gud selv har givet dem? Det er svært at forestille sig en menneskekærlig Gud give et landområde, der allerede var befolket, til et folk, der overvejende bestod af omstrefjende beduinstammer. Det er jo en påstand, der er helt uforenelig med vor moderne verdens retsbevidsthed.

- Ja vor herre bevar os - skål!

- Sig mig, det var Bjørn, ikke? Hvad har så ført jer til Azorerne?

- Jeg er deltager i en kongres om folkeforføring. Hjernevask af millioner om du vil. Det bliver jo ikke mindre farligt i en verden, hvor enhver har adgang til internet og dermed en billig mulighed for spredning af budskaber.

Skydækket lå lavt - som et låg af bronze - over havet. Mod syd lige åbent nok til, at solens stråler trængte ind og forsøvede vandet. Et utroligt spil af lys.

Bjørn og Richard var nået et stykke op i byen i den nu stride blæst, da de et øjeblik blev fanget af det storslåede sceneri.

- Igen en illusion. Ses vi til middagen? Richard nikkede og de gik hver til sit.

Stormen tog til og blev nu det store samtaleemne under middagen. Foruden Bjørn, hans kone Helle, Richard og Ellen, sad der et ægtepar fra London. Ted for Teddy og Pen for Penelope, præsenterede de sig. De havde besøgt Corvo og skulle næste morgen videre til Santa Maria.

- Næh, det bliver nok ikke til noget, sukkede Pen, - på bureauet sagde de at stormen er tiltagende, til tider med orkanagtige vindstød.
- Det er en udløber af orkanen Wendy, Ted havde set vejrkortet i TV, - der er på vej nordøst fra Bermuda.

Richards tanker var hos de mange skibsvrag, der lå forankrede ved molen vest for marinaen. Minder om tidligere storme!

Grillet espada, rødsnapper, blæksprutte, sardin, en reje, kartofler en flaske hvidvin og kaffe. Kaffen tog de i baren med et glas ananas likør og en Gogiva cigarrilhas. Det var i denne hyggelige atmosfære at Bjørn startede.

- Fejlen er at templet søger sjælen, hvor det bør være sjælen, der søger templet.
- Jeg mener, havde jesuitterne ikke presset os unger til kirken, havde vi måske selv fundet den. Nu søgte vi løgneren for at slippe fri for skolemessen og kommunionen og alt andet hykleri.

- Hvad taler du om? Spurgte Ellen.

- Bjørn er født - og katolsk opdraget. Efter højmessens talte vi om det faste greb, den katolske kirke har om sine tilhængere.

- Det er forunderligt, mente Ted, - hvor enorm indflydelse det lille Jesusbarn fik. Hvordan en milliard kristne er faldet for biblens ord, som jo trods alt er skrevet af mennesker som du og jeg. - og først flere hundrede år efter de omtalte hændelser. Hvordan kan man egentlig tro på sådan noget.

- Ja tænk blot på hvor langt fra virkeligheden avisreferater er, blot når de er nogle få dage gamle.

- Det er bemærkelsesværdigt, sagde Bjørn, - at der går så mange år, inden legenderne om Jesu liv nedskrives. Historieskrivning begyndte allerede 500 B.C. med grækeren Herodotus historie om de ægyptiske og babyloniske konger.

Hundrede år senere kom Thucydides med atthenernes politiske og militære ambitioner, der endte med den polyponesiske krig. Xenophon beskrev den senere græske og romerske historie, så kom Sallust, der prøvede at eftergøre Thucydides stil, men Livy skrev Augustus historie, by og sejre og det var Tacitus der udtrykte sin kynisme omkring de romerske kejsere.

Og den samling af skrifter, som vi kalder biblen, så faktisk først sin form små 500 år efter hans fødsel.

- Er Biblen først skrevet fem hundrede år efter Jesus fødsel? Det var Ellen, der nu blandede sig i samtalen.

- Historisk set er mosebøgerne, breve, skrifter, lovbøger, profetier, salmer og anden overlevering samlet til det vi kalder 'Det gamle testamente' og kanoniseret i Jabne omkring år 100. Men den mundtlige overlevering blev som et teologisk og juridisk akt først skrevet i det tredje årh. Det, der med studier og kommentarer kaldes Talmud og som foreligger år 499.

- Første gang vi hører om de kristne, fortsatte Bjørn, - er da Tacitus i sin historie om det romerske kejserrige fortæller, at Nero kastede mistanken om brandstiftelse af Rom på et folkefærd, der var almindeligt forhadet for sine skændige gerninger og som kaldte sig kristne efter en vis Chrestus, der i Tiberius regeringstid blev straffet med døden af statholderen Pontius Pilatus.

- Bravo, hvor ved du alt det fra? Spurgte Ellen interesseret.

- Ved mit fravalg af den katolske tro satte jeg mig ind i religionshistorie i almindelighed. Siden er oldtidens religioner, folketro, myter o.l. blevet til en slags hobby. Men du kan faktisk læse det i ethvert godt leksikon.

- Men Talmud, det er da noget af Jødernes rulletøj? Ted smilede drillende.

- Abrams, Isak's og Jakobs Gud er Jødernes Gud, de kristnes og islams Gud.

- Du mener Abraham.

- Nej, Abram. - Nå jeg tror vi må trække os tilbage, hvis vi skal nå at pakke det sidste inden i morgen.

Bjørn bød godnat og selskabet opløstes.

På sit værelse pressede Bjørn døren til terrassen op mod vinden og stirrede betaget på det oprørte vejr. Aftenen var for mørk til at se langt, men de nære træer vred sig klagende i den hårde blæst.

t par store grene var i nattens løb faldet ned i hotellets have - uden at gøre skade, men nogle store bede med hortensia var slået helt omkuld.

Helle sad allerede ved morgenbordet da Miguel henvendte sig til Bjørn med et notat.

- Hvad nu? Hun så afventende på sin mand.

- Det er bureauet der fortæller, at al flyvning foreløbig er indstillet. Lufthavnen er faktisk lukket pga. orkanen. Og at vi må afvente nærmere besked. Der kan godt gå en hel dag før det løjer af.

Bjørn satte sig hen til bordet og skænkede kaffe. Lidt efter kom Richard og Ellen. De havde fået besked over telefonen.

- Må vi sidde ved jeres bord? Helle og Ellen rykkede opdækningen, så der blev plads.

- Vi må nok blive på hotellet i det vejr, det er ikke ufarligt at gå udenfor.

I det samme kom Ted og Pen ind fra receptionen, de havde været ude i vejret og så noget forblæste ud.

- Vandet står helt op i gaderne, forklarede Ted, - og skilte og tagsten ligger spredt omkring, men lige nu, er det som om vinden har lagt sig.

Orkanens øje, smilede Bjørn.

Han hedder da Abraham, mente Helle.

- Det navn fik Abram ifølge legenden af sin Gud kort før han døde. Abram var sumer fra Ur i Kaldæa og kunne ikke forene sig med sumernes ofte groteske dyrkelse af forskellige guder. For at få fred til sin tro på kun en Gud, Jahve, drog han og hans tilhængere over Jordanfloden for at søge nyt land.

I kananæerne land var græsset grønt. Her slog Abram sig ned med de fastboende, der i forvejen bestod af en broget samling af forskellige stammer.

Til frokosten underholdt Ted med de to principper fra sumernes verden, Abrams verden.

- De kristnes tro er rig på ydre træk fra sen antikkens religiøse bevægelser. Dåb og nadver har paralleller hos Isis dyrkerne, Mitra og Kybele. Isis er sikkert de kristnes model til jomfru Maria.

- Sumerne verden, fortsatte Ted, - opstod af to modsatte principper, Apsu der var mandlig og god, og Tiamat som var kvindelig og ond. Apsu var havet og alle planters fader mens Tiamat var slammet og alle uhyrers moder. Af disse kræfter opstod himmelguden og jordgudinden, der havde tre sønner, Anu der hersker over himlen, Ea over havet og Enlil over jorden. Betegnende nok var det Ea som skabte mennesket af ler, men det var Enlil som menneskene stod under opsyn og tugt af. De tre guder skabte sol, måne og planeter og knyttede enkelte guder til himmellegemerne. Fx var Venus knyttet til Ishtar, sumernes kærlighedsgudinde.

Enlil var ikke tilfreds med menneskene og fik derfor de andre guders samtykke til at udrydde dem ved en stor oversvømmelse. Enlil var også vindenes herre og derfor skyld i syndfloden. Men Ea underrettede sin særlige ven Utanapáshtim (Noah) om planen. Han byggede sig et skib og bjergede sig med familie og dyr. Vi er tilbage omkring 3000 BC.

Der er også sagnet om Gilgamesh, der forsøgte at rane frugten fra livets træ fra guderne og skænke den til menneskene for at gøre dem udødelige. Sumerne havde nemlig ikke noget godt liv efter døden. De mente at et stykke af mennesket efter døden fortsatte som en art spøgelse i underverdenen hvor Nergal vogtede over dem.

Ånderne gik fjerklædte omkring i denne mørke og kolde verden, hvor de ernærede sig af støv og søle.

Vejen til dødsriget begynder der hvor solen går ned i ørkenen. Her færges den døde over en flod af underverdenens skipper, som har en stormfugls hoved og fire hænder og fire fødder. Selve dødsriget er omgivet af syv mure, hver med sin port og den døde skal igennem alle syv porte for at nå sin triste bolig.

Men ønskede man gudernes velvilje og jordisk medgang måtte man ikke lyve, bedrage, yppe kiv, volde skade eller stjæle. Ej heller flytte skelsten eller bryde ægteskabet. Det værste var dog at sværge falsk.

- Der er meget i det du fortæller, der minder om historier, som jeg har hørt før, sagde Rickard.

- Det er ligesom vandrehistorierne fra Saxos krønike, paralleller finder man i næsten alle folkesagn.

- Denne her historie genfinder man i flere samtidige dokumenter, fortsatte Ted.

Historien om Gudea, konge over Lagsh, der kaldte sig for søn af Anu, himmelguden og festede en uge ved indvielsen af et tempel for Ningirsu. Under festen lod man en slave herske i kongens sted, for senere at ofre ham til guderne som syndebuk til soning af hele folkets brøde.

Ishtar som fønikierne og kanaanæerne kaldte Astarte havde sine elskovs forbindelser nu og da, også med mennesker og dyr men oftest med fordærv og død som udgang. Hun er også krigsgudinde og mætter marken med blod og kaster de faldne i store dynger.

Dyrkelsen var forbundet med vilde danse, lemlæstelse af sine kønsorganer og en vild usædelighed. De kastrerede iførte sig kvindetøj og gav sig prostitutionen i vold. Indtægterne fra skøger, perverse drenge og præster ved sådanne fester, tilfaldt tempelkassen.

Ishtars præstinder, tempelskøgerne, havde eget bordel, hvor de hengav sig til fremmede, der især ved de store tempelfester strømmede til.

Der var stormens gud og månens gud, ildens og vejrets gud. Underverdenens gud er også krigs og pest gud, og i deres følge findes alle de dæmoner og onde ånder, der plager menneskene.

Man aner her en parallel til Aserne i den oldnordiske mytologi.

Ved at knytte guderne til himmellegemerne, begyndte en tilbedelse af himmellegemerne og dermed blev alle himlens foreteelser opfattet som varsler og tegn for jordens børn.

Varslerne, spådommene blev en helt videnskab for stjernetyderkunsten, der udvikledes af de vise mænd fra østerland, kaldæerne, som kunne tyde himlens skrift.

Alle religioner i den verden omfattede en række af guder, der blev dyrket med både orgiastisk og blodige ceremonier af præster som tolkere af tro og varsler.

Bjørn tog over:

Og det var sådan Abrams verden så ud, da han flygtede med sine egne tanker over Jordan til Palæstina.

- Du sagde legenden om Abraham? Påmindede Helle.

- Ja, historisk betragtet er disse hændelser ligeså rigtige som de islandske sagaer og beretningen om Odin, Thor, de nordiske guder, eller Homers fortællinger om Illiaden og Odysseen .

- Er da ikke noget af det gamle testamente rigtigt? Ellen var indigneret.

- Jeg er ked af det, fortsatte Bjørn, - men der er intet belæg for historien om Moses og udvandringen fra Ægypten, - og, at Joshua fik Jerikos mure til at falde er en skrøne. De mure faldt allerede 100 år før Joshua.

Men ikke alt er forkert. Meget tyder på, at der blandt kananæerne levede et folk, der dyrkede kun en gud, Jahve og som kaldte sig israelitter. På en udgravet stele har farao Merneptah 1200 B.C. hævdet at have tilintetgjort dette folk, samme kan læses på stelen fra Mesha.

I 1993 finder jøden Avraham Birnan et stykke af en basalt stele ved Tel Dan, der ligesom de to andre steler beskriver sejren over israelitterne. Denne stele er lavet 100 år efter Davids død, ca. 800 B.C. og her nævnes Davids hus. Det kan dog tolkes som Dods hus, Jahves tempel.

- Det var en ordentlig mundfuld. Sagde Richard, - hvorfor er det med David så vigtigt?

- Det er en lang historie, vi er kommet ind på, men ifølge biblen fik Abram sønnerne Isak og Jakob, og Jakob fik tilnavnet Israel, der betyder 'kæmper med gud'.

12 - 13 af de semitiske stammer kaldte sig Guds krigere. De hævder at stamme fra Jakobs 12 sønner.

De stammer der boede i den sydlige del af Kanaan, Rakels, Josefs og Benjamins stammer udvandrede, måske pga. hungersnød til Ægypten, hvor de af Farao fik lov til at slå sig ned i Gosen, og derved virke som stødpude mod de talrige overfald af beduiner.

Da Moses frigør sit folk fra Ægypten, og det lykkes ham at føre folket gennem Rødehavets dengang sumpede strækninger og småøer, hjulpet af ebbe og storm, blev det opfattet som et mirakel. Miraklet styrkede stammernes tro på kun en Gud, og da Farao Aknaton også dyrkede kun en Gud, har det sikkert påvirket israelitterne til at følge Abrahams Gud Jahve.

- Sagde du ikke før, at der ikke er belæg for historien om Moses?

- Der er ikke noget historisk belæg for Moses, men andre kilder nævner Moses. Tacitus skriver, at de fleste historikere er enige om, at da en smitsom sygdom, der skæmmede folkets legeme, var opstået i Ægypten, havde kong Bokkoris søgt til Amons orakel og bedt guden om hjælp, og guden havde da pålagt ham at rense sit rige og føre de mennesker, som guderne hadede, bort til andre lande.

Således blev en mængde mennesker opsøgt og samlet og derefter overladt til sig selv på øde steder. De øvrige græd og lagde hænderne i skødet. Men en af de landflygtige ved navn Moses talte til dem. Han indgød dem nyt mod og fik dem til at følge sig. Men der var intet de savnede så bitterligt som vand, og de var allerede nær ved at vandsmægte af tørst og havde kastet sig ned alle vegne på sletterne, da en hjord af vilde æsler kom farende fra græsgangen hen til en træbegroet klippe. Moses fulgte efter og sluttede, at her måtte der være en kilde, og således opdagede han rige vandårer.

Det reddede dem, og efter at have vandret uafbrudt i seks dage kom de på den syvende dag til et opdyrket land, drev indbyggerne bort derfra og byggede en by og et tempel.

For fremover at sikre sig herredømmet, indførte Moses nye religionsskikke og deklamerede, at alt hvad hos dem der var helligt, var vanhelligt hos andre. Alt hvad der er syndigt i vore øjne, er tilladt for dem. De afstod sig fra svinekød, da de mente, de var blevet smittet med

udslæt fra disse dyr. Deres usyrede brød minder dem om den gang, de sultne måtte stjæle korn fra markerne, og den langvarige hunger mindes de, ved at pålægge sig mange faster. De danner sig ingen fysiske billeder af deres gud, og de kender kun en gud.

Under alle omstændigheder går historien videre med, at israelitterne ses at være udhyttet som slaver af Ægypten, indtil Moses fører folket til ørknerne på Sinai, hvor det som nomader i de følgende århundreder drager nordpå og endelig erobrer Palæstina fra de fastboende kananæere.

Det er først da Saul salves til konge at en egentlig sammenføring finder sted. Så fulgte David og sønnen Solomon, men da Solomon, eller som vi siger Salomon døde, blev Palæstina splittet af oprør mellem stammerne til det nordlige Israel og det sydlige Juda med Jerusalem.

Assyrien under Sargon den 2. gav Israel dødsstødet som rige i 722 B.C. og Juda faldt under Nebudkanezar i 586 B.C. Samtlige rige og førende semitter af juda stamme blev deporteret som fanger til Babylon. Kun de fattige fik lov at blive tilbage.

Saul var stedfar til David, der som jødernes konge, samlede Israel og Juda, erobrede Jerusalem og købte den klippe, der blev til tempelpladsen.

- Nej, nu går det for stærkt, markerede Richard. Men Bjørn fortsatte.

- Før Tel Dan stelen blev fundet, var der intet bevis for Davids eksistens.

Så hvad er rigtigt og hvad er forkert? Der er aldrig fundet spor af Salomons tempel, som er nøje beskrevet i første kongebog. Og hvis David nævnes på stelen fra 800 B.C. hundrede år efter hans død, og Jerusalem først blev en større by efter at den nærliggende Lachich mistede sin betydning ca. 700 B.C. er der i hvert fald noget, der er rivende galt.

- Ja! det er en ordentlig mundfuld, men jeg tror det er vigtigt at få det hele med for at forstå de vilkår, som mennesker levede under dengang, da de kristnes historie tog sin begyndelse.

- David var i min opfattelse og ifølge overleveringen den første Godfather. Supplerede Ted. David var hyrde, og med sang og spil underholdt han den gale kong Saul og lettede derved kongen for hans depressioner. Han var en flot fyr, charmerede damerne, - og sejren over Filisterne, hvor han som I ved slog Goliath ihjel med en slangebøsse, gjorde ham ekstra populær. Han blev optaget i Sauls hus som en søn, stedbror til Jonathan, men Saul var jaloux på den populære David.

Da Saul vrages som konge af folket til fordel for David, opbygger David en tilhængerskare i form af folk, der yder ham troskab og loyalitet mod beskyttelse og andre erkendtligheder. Gennem krig mod Jakobs sønners efterkommere bliver han efterhånden konge over alle Israels stammer i både nordriget Israel og sydriget Juda hvorfra han selv kommer.

Hans metoder var ikke helt fine i kanten, fx da stammehøvdingen Nabal fra Karmel ikke ville betale for den beskyttelse Davids folk ydede hans hyrder, gifter David sig med Nabals kone, der var mere villig til at betale for beskyttelse. På det tidspunkt var David allerede gift med Ahinoam, Mikal og Sauls datter.

Eller den berømte historie om dengang David også ville have Batseba til kone, og derfor lader hendes mand Urias myrde i krig. Med Batseba får han Salomon. Han erobrer Jerusalem og klippeborgen Zion fra jebusitterne og køber tempelklippen for 50 sølvsekel af jebusitten Avravna, men dør inden Salomon bygger templet.

- Pudsigt nok betyder, Saul, sheol helvede, - og David betyder den elskede.

- Nå! - der er en til, der har hørt efter i religionstimen. Helle så på uret.

- Jeg havde oldtiden og antikken som speciale i gymnasiet, undskyldte Ted sig.

- Jeg synes det er vanvittigt interessant, sagde Helle, - Jeg glemmer aldrig historien om enken Judit, der for at befri sit folk fra assyrernes belejring besøger fjendens lejr og bliver der med sin tjenestepige i tre dage. Så holder de en fest og herunder hugger hun hovedet af overgeneralen.

Hun giver derved sit folk nyt mod, hvorimod assyrerne taber deres - og flygter.

- Er det efter Judit at det hedder jøde?

- Efter Juda, rettede Bjørn, - Judit og Judits bog er trods mange såvel historiske som geografiske navne fri digtning. Formodentlig opdigtet for at styrke jødernes tro på, at kun hvis de holder lovene, vil gud hjælpe dem.

Juda derimod er Jakobs fjerde søn med Lea, den legendariske stamfader til Juda stamme, der beherskede området mellem Jerusalem og Hebron. Kong David tilhørte Juda stamme. Med David opnåede stammen en førende stilling. Men hans efterfølgeres tvangsstyre skabte et modsætningsforhold mellem Juda og de ti nordlige stammer. Jeroboam rejste et oprør mod Salomon og efter dennes død splittedes riget hen imod 930 B.C. i nordriget Israel eller Efraim, - og sydriget Juda, der rummede Juda og Benjamin stammer og havde Jerusalem til hovedstad.

Davids slægt herskede i Juda så længe riget bestod. Judas forhold til nordriget var svingende. Juda klarede længere end Israel den svære balancekunst mellem Ægypten og Syrien, - Assyrien og til slut Babylon.

Som regel anerkendte riget den i øjeblikket farligste magts overhøjhed Men i begyndelsen af det sjette århundrede skønnede man forkert. Folkets førende lag blev, som jeg har sagt, i to omgange deporteret til Babylon, og Jerusalem blev ødelagt 586 B.C. Dermed slutter Juda riges historie. De ti nordlige stammer som assyrerne deporterede vendte aldrig tilbage, hvorimod folket fra sydriget efter det babyloniske fangenskab vendte tilbage og grundlagde staten Judæa, og det er heraf, at folkenavnet jøder opstår.

- Så du har næsten ret ! Helle, men der er mere til det. Ted tog over:

- Oprindeligt er 'jøde' betegnelsen for medlemmer af Juda stamme, dernæst indbyggere i Juda rige og efter fangenskab i Babylon om folkefæller af mosaisk religion. Rabbinerloven og verdslig Israelsk lov siger, at jøde, er kun den der har en jødisk mor, eller som antager den mosaiske religion. Der skelnes mellem de for - asiatiske og de europæiske jøder. Sidstnævnte

kan efter deres udtale af det klassisk hebraiske inddeles i de askenaziske jøder med tysk polsk dialekt og de sefardiske jøder med portugisisk spanskpræget dialekt. Sproget var altså oprindeligt hebraisk, men allerede på Jesu tid var aramæisk blevet daglig sprog. I dag er Iwrith eller nyhebraisk Israels officielle sprog. Det udgår fra den sefardiske dialekt. Jiddisch er på vej retur som omgangssprog.

Efter hjemkomsten fra det babyloniske fangenskab konsoliderede menigheden sig efterhånden under Ezra og Nehemias omkring et socialt etisk reformprogram med vægt på moseloven. I 446 B.C. genåbnede templet i Jerusalem og grunden blev i disse år lagt til den jødiske synagogegudstjeneste.

Det holdt så i 500 år til romerne standsede BarKokba, nedrev Jerusalem og forbød jøderne adgang til området. Herefter startede diasporaen, adspaltelsen, der varede frem til 1948.

Spredte menigheder holdt de jødiske folkelige og religiøse traditioner i live, og i Jabve, Palæstina i år 90, kanoniserede jødiske lærde de samlede skrifter i den jødiske bibel.

Jødedommen er den religiøst betonedede kultur som opstod blandt judæerne i Babylon, Palæstina og Ægypten omkring 587 B.C. Allerede fra gammel tid fandtes et kulturfællesskab for Israels stammer, hvor Jahve var en blandt mange guder. Forestillingen om Jahve som den eneste gud blev udviklet i det babyloniske fangenskab af den anden Esajas, den anonyme forfatter til kapitlerne 40 til 66 i Esajas bog.

Det centrale i jødedommen var overholdelse af moseloven, først og fremmest omskærelsen og helligholdelsen af sabbatten. Synagogetjenesten var forelæsningsen af Toraen, guds lov som den blev åbenbaret for Moses.

I tiden mod Kristus fødsel var jødedommen spaltet i mange partier, men efter Jerusalems ødelæggelse i år 70, blev den farisæiske retning dominerende.

Troskilderne er Mose bøgerne, profeterne og skrifterne, hvoraf. Kanon er det helliggjorte udvalg som blev vedtaget i Jabne omkring år 100 men en mundtlig overlevering blev nedskrevet som en juridisk teologisk akt, Mischna i begyndelsen af det 3.die årh. Studier heraf med kommentarer, Gemara, kaldes Talmud som foreligger år 499.

- Vi talte om de kristne leveregler som udmærkede, Indskød Richard. De er nu ikke noget de kristne har patent på.

Det var blevet stille udenfor, vinden var svag, men himlen dramatisk med blysorte skyer hele horisonten rundt.

- Har I lyst til en tur til molen, spurgte Richard. - Det giver appetit til frokosten.

Alle samtykkede, og lettere fortunlet trak de op på værelserne for at finde noget egnet overtøj.

- Det er pokkers, som han er klog på biblen, sagde Richard, da han tog spenceren på.
- Vi er jo også et godt publikum, vi sluger jo det hele råt, - jeg mener, han kan jo være ligeså fuld af sludder, som de skrifter, han kalder legender.
- Det virker nu overbevisende. Og Ted synes også at vide en del, så det er nok ikke noget, han bare hiter på.

Det blev en kort fornøjelse. Avenida Infante Dom Henrique var sølet til af en blanding af jord, planter, nedfaldne reklamer - og sten af forskellig substans. Man hørte knagen og bragen fra molen, når den vældige dønning kværnede rundt i skibsvragene for at ende med en ordentlig våd lussing til molen.

Gruppen nåede lige forbi Centro Commerciale da vinden igen tog til. Fra stille til vindstød, der fik hele gaden til at vånede sig med uhyrlige støn og knagende lyde. Hylende rev vinden sig om hjørnet og den lille gruppe stred sig tilbage til hotellet, hvor der lå besked, om at lufthavnen stadig var lukket, - og at afrejse ikke kunne ventes før næste dag.

Med orkanen hylende udenfor i mørket var der skabt en særlig stemning for de hedenske gys som Ted serverede efter middagen.

- Israelitternes tro var dog stadig gennemsyret af traditionelle opfattelser, og i det gamle testamente tales om tilbagefald til såvel Baal som Astarte.

Faren for at mægtige folks guder skulle lokke Jahves folk til sig, førte til at de ypperste bærere af den mosaiske religion sluttede sig sammen i et samfund af profeter, forsvarere af

troen. Medlemmer af disse samfund kaldte sig profetsønner og dannede kolonier rundt omkring i folket.

Flokke af disse strejfede syngende og dansende rundt i bjergene, og under påvirkning af fløjter, pauker og harper blev de grebet af Jahves ånd, profeterede og prædikede hellig krig mod Israels fjender og undertrykkere. Profeterne holdt modet oppe hos dem som ventede på forløsningen af Israels børn.

Da Perserkongen Kyros knægtede Babylonerne lod han jøderne rejse hjem, men det var kun de fattige og idealister der gjorde brug af det, de velbjegete handelsmænd og pengeudlånere blev tilbage i indflydelsesrige stillinger i Babylon og Assyrien, så den nye stat i Palæstina endte som en religions stat, en præstestat med en Ypperstepræst, i stedet for en konge, som hersker i Jerusalem.

Præsteskrabet forsøgte nu at bevare og ordne det, som endnu var i behold af gamle skrifter og overleveringer. På den måde blev der skabt forskellige slags skrifter for det organiserede samfunds behov fx lovbøger, profeters forkyndelser og salmer og andre bøger, som blev brugt til gudstjenesten, de som senere blev samlet til det gamle testamente.

- Hvorfor snakker vi pludselig så meget om jøderne? Helle foreslog at selskabet skulle spille whist.

- De kristne, muhamedanerne og de græskkatolske med mange flere er jo alle udbrydere af den mosaiske tro. Tilhængere af Moses loven. Svarede Ted, han ville gerne være med til whist.

- Den jødiske bevægelse er kernen i den vestlige verdens religion, sagde Bjørn.

- Men for at forstå hvordan Jesus fødsel kunne få de store konsekvenser som kristenheden påførte udviklingen, må man have noget basisviden på plads.

Landet Palæstina var politisk helt forskelligt fra de omliggende lande.

- Vil du være med til whist spurgte Ellen, henvendt til Pen, og alle fire undskyldte og grupperede sig om et bord .

Bjørn og Richard gik ind i baren, bestilte espresso og brandy og sendte øl til whist gruppen i restauranten.

- Jeg må lige ha det en gang til, Richard bestilte en brandy.

- Tyngdepunktet i den sydlige del blev den stærke stamme Juda, mens den nordlige del samler sig om sin vigtigste stamme Efraim.

I den første tid efter bosættelsen udgjorde stammerne kun løse forbund. Fra 12 årh. B.C. i den såkaldte dommer tid, lå de i voldsom strid med mange fremmede stammer, heriblandt filistrene, der indvandrede ad søvejen. Man valgte så Saul til konge ca 1050 B.C. Han faldt i kampen mod filistrene, mens hans efterfølger David 1010 - 975 besejrede dem, organiserede Israels rige, erobrede Jerusalem og gjorde byen til hovedstad.

Hans efterfølger Salome 970 - 935 skabte et hårdhændet skattesystem og førte ødselt hof. Han sendte handelsekspeditioner vidt omkring og byggede det prægtige tempel for Arken i Jerusalem.

Under hans efterfølgere faldt riget fra hinanden i en nordlig del, Israels rige og en sydlig, Juda rige, 722 B.C. blev nord riget erobret af assyrerne og dets ledende mænd bortført, mens syd riget holdt stand til omkring 700 B.C. hvorefter det blev en politisk kasterbold mellem Ægypten og Assyrien.

597 B.C. fordrev kong Nebukadnezar af Babylon ægypterne og jødekongen aflagde troskabsed til ham. Da han imidlertid konspirerede med Ægypten blev landet i 587 erobret af Nebukadnezar, der nu ødelagde Jerusalem og bortførte de herskende klasser til Babylon.

Ved persernes magtovertagelse 538 fik jøderne lov til at vende tilbage, og templet i Jerusalem blev genopbygget.

Det genopstandne rige, der betegnedes som Judæa, rummede dog kun en del af nationen Israel, for mange israelere var blevet i Babylon efter eget ønske, andre havde i ufredstiden

søgt ly i Ægypten og blev dér. Allerede fra denne tid er der altså foruden en jødisk stat også opstået et Israel in diaspora (adsplittelse).

De tilbagevendende medbragte de gamle religiøse traditioner, nu nedskrevet i udlændigheden, og det man forstår ved jødedom, tager sin egentlige begyndelse, hvilende på de skrifter, som de kristne senere har betegnet som Det gamle testamente.

- Det er interessant hvordan et enkelt spørgsmål omkring jesusbarnet kan fastholde os snart i flere dage. Sagde Richard og satte ild til en cigarillos.

- Religion er som politik, en underlig blanding af visioner og fakta, masser af håb og trøst, ofte hamrende ulogisk og noget man undgår at diskutere i selskaber. Hvorfor? - Du kommer nemt i opposition, det er følelsesladet og kan være sårende - der, hvor du rokker ved andres ikke særlig velfunderede overbevisning. Og sådan er der mange, der gerne vil, men få, der tør tale om det okkulte.

- Jeg er desværre selv kommet til at bryde lykken for bekendte, der levede salige med deres tro. Ikke fordi jeg ville missionere, men når jeg lytter til noget vrøvl, ny viden har afsløret, kan jeg ikke holde mig tilbage. For min skyld må folk tro hvad de vil, men jeg mener, folk bør vide besked med de faktiske forhold, der knytter sig til den pågældende religions lære.

Bjørn holdt en pause.

- For at forstå hvordan en gruppe fattige fiskere formåede at vende op og ned på hele menneskehedens åndelige udvikling, må man prøve at sætte sig ind i den hverdag, der herskede omkring Jesus i år nul.

- To dage! Ted var irriteret, - Det er vores sidste uge, vi har kun få dage tilbage i ferien. Jeg har droppet turen til Santa Maria og håber, om Gud vil, at vi snart kan komme af sted til Lissabon.

- Om Gud vill! Sagde Pen, - Vi er jo tæt på at blive overbevist om, at Gud er noget sludder. Jeg har nu altid vidst, at der ikke er en dyt efter døden. Det er kemi alt sammen. Så hver dag, hver time er vigtig, tiden kommer aldrig igen.
- Ja men sæt nu, at der alligevel er noget om det? Ingen ved jo hvad der kommer efter livet.
- Så er det jo også lige meget. Du kan jo ikke ændre noget alligevel.
- Jo det er det jeg mener. Følger du moseloven, kan det ikke gå helt galt.
- Vi behøver ingen love, i vore hjerter ved vi alle sammen pr. instinkt hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert. Lovene er kun til udmåling af straf, det er måske nødvendigt for et samfund, men ligegyldigt over for døden.

Ved morgenbordet spurgte Helle Richard om semitter og jøder ikke var det samme.

- Det er meget sjovt du spørger, men semitter er det folk fra den arabiske halvø der mener, at være efterkommere af Sem, en af Noahs sønner. Semitter er altså alle mulige forskellige folk, også jøder fra Arabien.

Historien om syndfloden har biblen i øvrigt ikke patent på. Sumernes historie om syndfloden er meget ældre og måske kilden til historien om Noah.

- Hør nu Bjørn, det stormer igen en hel pelikan udenfor, og vi er endnu ikke nået frem til Jesus. Jeg tror ikke vejret bedrer sig før du har forklaret os sammenhængen mellem jødernes historie og højmessens i Ponta Delgada.

n nomine patre et filio et spiritu sancti, pater Kappel lagde øre til risten i skriftestolen og lyttede.

- Fader, jeg har syndet, mit sidste skriftemål ligger en måned tilbage. I tanker ord og gerning har jeg syndet mod det første bud.

- *Jeg er herren din Gud, du må ikke have andre guder end mig.*

- hvordan min søn?

- Jeg er vidne til kættersk tale, men har ingen argumenter imod bedre viden.

- Dit vidnesbyrd er ikke syndig, hvem er det, der udbreder disse kætterske tanker?

- Men jeg bliver tiltrukket af de logiske og historiske argumenter.

- Det er syndigt at lade sig friste til vantro. Hvem er det?

- Det kan jeg ikke sige, en af gæsterne på hotellet.

Pater Kappel sad tavs en stund, medens Richard gjorde sit skriftemål færdigt.

Pateren gav skriftebarnet absolution og en bod på alle rosenkransens bønner.

Richard gik ud af skriftestolen, gjorde knæbøjning og forlod kirken.

Pater Kappel mødte pater Filip i oratoriet.

- Skriftemålets ukrænkelighed er vel ikke brudt, så længe ingen er nævnt?

- Du er på kanten, Kappel, allerede ved at fortælle mig om din oplevelse, sætter du jo noget i gang.

- Ja, men kun på det teoretiske .....

- Men jeg bliver engageret, - må spørge, - og vi bliver begge revet med i dit teoretiske....

- Men der er måske slet ikke tale om et skriftemål, det er måske slet ikke en synd?

- Du træder vande pater Kappel, hvad der foregår i skriftestolen er beskyttet af skriftemålets ukrænkelighed, og tror man på, at det man gør er syndigt, er det i tanken syndigt, selvom det måske ikke er syndigt i Guds øjne.

Begge præster tilhørte jesuitterordenen, en streng diciplinær orden med en halv militant fortid.

- Kætteri på Azorerne er en yderst alvorlig sag.

- Tag det nu roligt Kappel, der er tvivl i alle hjerter og oprørske tale i mange hjem. Er der overhovedet tale om kætteri, eller er det blot et udslag af den sædvanlige diskussion om religion.

Pater Kappel sad mørk i tavshed, han selv plagedes dagligt af tvivlen, og hans studier lagde bestandig ved til bålet.

- Tænk dig en spirende bevægelse af kætteri, - her på min ø! Et helt liv spildt, en hel menighed tabt.

Pater Filip, der var i gang med at forberede den forestående allesjælesdag lagde trøstende sine hænder over Kappels.

- Hvem er den formastelige, spurgte Filip.

- En af de strandede turister på hotel Talisman

- Der ser du, nu har vi allerede navnet!

- Nej ikke navnet, og som du siger, ved vi jo ikke engang, om der er tale om kætteri.

Et brag så huset rystede fik de to præster på benene. Udenfor i forværelset lå glasskår og splintrede azuelaer spredt over gulvet og en gren fra et Mimosetræ stak gennem de blyndfattede ruder halvt ind i rummet.

en lille gruppe sad igen bænket i baren omkring kaffen. Der var endnu to par gæster på hotellet samt en gråsprængt gentleman, som de på grund af visse ligheder kaldte for Chamberlain, Rudolf Chamberlain.

- Ved persernes magt overtagelse i 538 fik jøderne lov til at vende tilbage, og templet i Jeruslem blev som sagt genopbygget.

Ellen havde svært ved at skjule sin resignation og en slet skjult gaben, da hun skelede over til Helle, men Bjørn fortsatte uanfægtet.

- Det genopstandne rige, der betegnedes som Judæa rummede dog kun en del af nationen Israel, for mange israelere var blevet i Babylon efter eget ønske, andre havde i ufredstiden søgt ly i Ægypten og blev dér. Allerede fra denne tid er der altså foruden en jødisk stat også opstået et Israel i diaspora (adsplittelse).

De tilbagevendende medførte de gamle religiøse traditioner, nu nedskrevet i udlændigheden, og det man forstår ved jødedom, tager sin egentlige begyndelse, hvilende på de skrifter som de kristne senere har betegnet som gamle testamente.

332 B.C. erobrede Alexander den Store landet og efter hans død, stredes ægyptere og syrere om det.

Da Syrerne 200 B.C. havde gjort sig til herrer af landet, forsøgte de at indføre den græske religion, omskærelse og helligholdelse af sabbatten blev forbudt og templet blev indviet til Zeus hvilket fremkaldte et voldsomt oprør ledet af Makkabæerne, der fik sikret religiøs frihed.

I 142 B.C. blev landet selvstændigt under romersk støtte og udvidede sine grænser betydeligt.

Det førte til indre stridigheder, som romerriget blandede sig i, og 63 B.C. underlagde Pompejus sig landet.

Fra 37 B.C. styredes Judæa af romernes lydkonge edomitten ⁱⁱⁱHerodes den store, der til sidst beherskede hele Palæstina.

Efter 1. årh. begyndelse øgedes det romerske tryk. Det førte til utallige oprør voldsomt i 66, da det lykkedes jøderne at gøre sig selvstændige i fire år, eller til Titus i 70 ødelagde Jerusalem og nedbrændte templet, der i århundrede havde været jødernes samlingspunkt. Derefter blev Judæa en romersk provins og Israel efter nationale religiøse opstande lagt øde.

I år 135 blev landet omdøbt til Syria Palæstina, hvortil jøder blev forment adgang til det sted hvor Jerusalem engang lå.

- Ja undskyld mig, Bjørn kunne måske alligevel fornemme en stemning.
- Når jeg som her får lov til at fortælle om historien, der optager mig så stærkt, er jeg bange for, at jeg bare kører derudaf ...

Og uden at vente på nogen opfordring...

- Og så mangler vi den romerske påvirkning for bedre at forstå de omgivelser Jesus blev født i.

Miguel kom hen til bordet sammen med pater Kappel.

- Pater Kappel, præsenterede han. - Fra Santa Chatarina klostret.

Pater Kappel, våd og forblæst i håret, gav hånd.

- Richard, vi har mødt hinanden før, han nikkede over til Rudolf, han havde han åbenbart også mødt før.

- Jeg kommer fra klosteret med tilbud på en adspredelse til vore fanger her på øen. Han smilte, blev budt plads og noget at drikke.

- En kop te ville være rart, tak. Denne storm. I går fik vi et mimosetræ gennem ruden lige ind i forværelset til oratoriet. Han så på gæsterne, og blev hurtig klar over hvem, der var hans bytte.

- Kom nogen noget til? Helle lød bekymret.

- Næh, der var kun Pater Filip og jeg i nærheden, og vi sad netop i oratoriet og talte om, hvor isoleret og besynderlig jeres situation må være.
- I klostrets have, eller jeg skulle måske sige område, har vi, mener vi, en attraktion som er ukendt for turismen, endnu da. Et termisk område med boblende mudderhuller, en trofast geysir og flere interessante formationer af tufsten flot farvet af sulfater. Hvis I har lyst er I velkommen til at se hemmeligheden.
- Klostret får i øvrigt al varme, både til køkkenen som til radiatorerne fra de varme kilder på området. Ja, det er faktisk derfor man i sin tid valgte netop det sted.
- Hvor befinder Chatarinaklostret sig, spurgte Bjørn.
- I skal følge kystvejen øst forbi Santa Cruz nord over mod Serra de Agua de Pau, her kommer I for øvrigt tæt på Lagoa do Fogo, men Pater Filip sender jer en tegning med ruten, så I ikke kan tage fejl.
- Er det nu forsvarligt, jeg mener her under orkanen, spurgte Ellen.
- Klosteret ligger i læ af kraterkanten ved Caldeiras, og selvfølgelig ruskede det godt i bilen herved, men med forsigtighed skulle det ikke volde problemer.
- Vil det passe i morgen ved 11 tiden? Præsten sagde farvel og trak sig tilbage.

Caesars succes med at lægge Gallien under romerriget gav ham hæren og dermed magten til at vinde den borgerkrig, som han indledte, da han med sine legioner krydsede floden Picatello dengang Rubicon.

Det sker 49 år før Jesu fødsel.

Styret over republikken var da delt mellem Crassus, Pompejus og Caesar. Et for så vidt genialt triumvirat hvor rigdom, popularitet og geni forenes, men hvor ærgerrighed, grådighed og misundelse udvikles. Crassus der styrede i Syrien plyndrede alt og alle også templet i Jerusalem og andre helligdomme for skatte, Pompejus der styrede over Spanien sad i Rom og Caesar var imperator over de Galliske provinser.

Anarkistiske tilstande rådede i Rom, hvor gadens parlament regerede med røverbander, - og grækere, jøder, slaver og frigivne skrighalse optræder som store mænd i jammerligt små dimensioner.

Bestikkelse, gadekampe og korrupsion blev starten på folkestyrets fald. Følelsen af politisk anstændighed var væk og Pompejus selv var en tid belejret af folketribunen Clodius og dennes horder.

Crassus kunne ikke få nok og irriteret over Caesars succes i Gallien startede han en krig mod parterne, en gruppe persere der var brudt ud af seleukidernes rige. Den krig tabte Rom og Crassus mødte døden, da man tvang ham til at drikke flydende guld.

Da Caesar nåede Rom, og da det ikke var lykket for Pompejus at vende stemningen i det dekadente Rom, flygtede både han og optimaterne til legionerne i Spanien.

Den der ikke er med mig er imod mig sagde Pompejus, men Caesar sagde dem som ikke er mod mig er med mig.

Caesar vinder Spanien for sig i år 48 B.C. Pompejus flygter til Grækenland og Caesar sætter efter og jager Pompejus ud af Grækenland. Pompejus vender sig nu til Ægypten, der har beholdt sin selvstændighed, i hvert fald formelt, idet ptolemæerne har købt sig friheder ved

at bestikke senatet i Rom. Men modtagelseskomiteen slår ham ihjel og da Caesar senere ankommer, overrækker kongen ham Pompejus hoved.

Caesar optræder nu som mægler i striden mellem Kong Ptolemæus søn og dennes søster Kleopatra, som også er hans kone. Caesar gør Kleopatra til dronning over Ægypten men føler sig uvelkommen af folket og må slås for sit liv. Herunder sætter han ild til Ægyptens flåde- og branden får desværre for eftertiden også fat i biblioteket.

I år 47 B.C. vender Julius Caesar hjem i triumf til Rom, hvor han udnævnes til diktator med titlen imperator.

Alle folk i oldtiden vidste, at i krig enten sejrer man, eller man bliver slave. Og al ejendom tilfalder sejrherren. Derfor betragtede man de romerske provinser som krigsbytte med pligt til at føde og beklæde det romerske folk.

Senatet udliciterede stats indtægter til de højstbydende, men opførelse af offentlige bygninger, veje eller havneanlæg udliciteredes til lavestbydende. Dermed gødede de jorden for kapitalstærke selskaber af forpagtere, som betalte prisen og inddrev den med et betragteligt provenu. ...

Det var oftest konsuler eller prætorer der fik tildelt provinser og blev statholder. Deriblandt mange veritable blodsugere der blev statholdere og rene tyranner med udplyndring af de romerske provinser til følge.

Det var en ret, at de skulle modtages med hæders vin og frivillige gaver hvor de kom frem, fri transport og natkvarter. Pontius Pilatus var sådan en, prokurator.

De dyrkede kompagniskab med profithungrende forretningsfolk og brugte publicanere som forpagtere af entreprisen på såvel offentlige arbejder som funktionærer. Det er den slags folk som biblen kalder toldere. Publican kommer af publicum, der betyder statsmonopol.

Caesar myrdes 14 marts 44 BC.

ed havde taget hotellets bibel med ved morgenbordet. Nu slog han op og læste:

'Men det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus, at alverden skulle skrives i mandtal. Det var den første indskrivning som skete, mens Kvirinius var landshøvding i Syrien.'

Lukas II.1-2.

- Og hør engang...

'Med Jesus Kristus fødsel gik det således til. Hans mor, Maria var trolovet med Josef; men førend de var kommet sammen viste det sig, at hun var frugtsommelig ved Helligånden. Nu var Josef hendes mand retsindig og ville ikke bringe skam over hende; derfor havde han i sinde at skille sig fra hende i stilhed.'

Mattæus I.18-19

- Først er han trolovet og nu vil han skilles. Hvornår blev han da gift?

- Zacharias, lokal patriark, sagde Bjørn, - der lige havde gjort sin kone Elisabeth, datter af Aron og kusine til Maria gravid. Han var sandsynligvis også far til Jesus. Det var jo en alvorlig sag at blive gravid i utide, så til overtalelse af Josef, har han nok brugt mere end sølv.

- Det var ellers lidt af en historie du der fortæller ....Helle var ved at blive vred.

- Ja det er lidt af en historie, men ligeså rigtig som historien om Helligånden, - og mere sandsynlig!

- Og kan dette være rigtigt, afbrød Ted:

'Da Herodes nu så, at han var blevet narret af vismændene, blev han meget vred og sendte folk hen, og i Betlehem og hele dets omegn lod han alle drengebørn på to år og derunder myrde, svarende til den tid han havde fået besked om af vismændene.'

Både Elisabeths søn Johannes og Jesus undgik Herodes sværd. Måske undslap de alle til Ægypten.

Med Josef fik Maria siden sønnerne Jakob og Judas, brødre til Jesus.

- Det er også muligt, mente Bjørn, - at den på sine sidste år så brutale kong Herodes den Store, virkelig slog disse børn ihjel.

Tiden var som I måske har forstået, umådelig plagsom for den jævne hebræer. Landet var under romersk kontrol, tolderne, skat - og afgifts opkræverne ublu og uden skånsel. Ypperstepræster og farisæere intolerante, gudsdyrkelsen præget af mysticisme og grufulde ritualer. Andre religioners blodige adfærd, udsættelse af børn var almindeligt, løsgtighed, øjentjeneri og korruption.

Den romerske statholder og legionærerne levede i nervøsitet over den politiske spænding, Makkabæernes truende adfærd, såvel over for egne som fremmede embeder. En malstrøm med alle de ingredienser, der giver god grobund for revolutionære tanker, og dem havde Jesus.

Allerede da han bare var 12 år lyttede folk til ham når han talte i templet om fred og kærlighed mellem mennesker. Efter sin voksens dåb samlede han om sig 12 disciple og gjorde sine første to missionsrejser i landet. Jesus gjorde op med de gældende normer, han tog afstand fra vold og hævn og udsættelsen af børn. Han talte om næstekærlighed, tilgivelse, og gjorde derved op med de gældende skikke og vaner.

På bjergprædiken sammenfattede han sit bud til mennesker og talte imod lov og magt. Det blev en fornyelse og trøst til de underkuede og fattige. Han gav selvværd til de udskudte og trøst til de lidende.

Kun det fine borgerskab og velhavere måtte dengang deltage ved gudstjenester. Så kom denne Jesus med en lære om, at for Gud var alle lige.

Det kan ikke forundre, at når Jesus gør op med præsteskabet, ypperstepræsten og farisæerne og lægger sig ud med skatteopkræverne og lovene, at han irriterer og efterhånden udgør en trussel mod det bestående.

Når hans skare af tilhængere tilmed vokser til en betydelig bevægelse, må han naturligvis standses. Det ville enhver revolutionær risikere i ethvert land, også i dag.

- Jeg forstod, du ikke troede på Gud. Ellen brød ind.

- Jeg tror at Jesus har levet, og at der er en kerne af sandhed i det nye testamente. Men det gør ham ikke til nogen Gud. Til et usædvanlig enestående godt eksempel for hele menneskeheden, tilmed i sin selvopofrelse, der ender med at lade sig slå ihjel for ordets skyld. Guddommelig måske, men Gud! - nej,

Det er sparsomt hvad vi egentlig ved fra den tid. Kristendommen var i lang tid en helt ubetydelig sekt, som der knapt blev lagt mærke til af dem, der sad inde med magten. Tilhængerne var fattige fiskere og andre småfolk, der ikke kunne skrive, så det var kun mundtligt den kristne lære blev bevaret i den første tid.

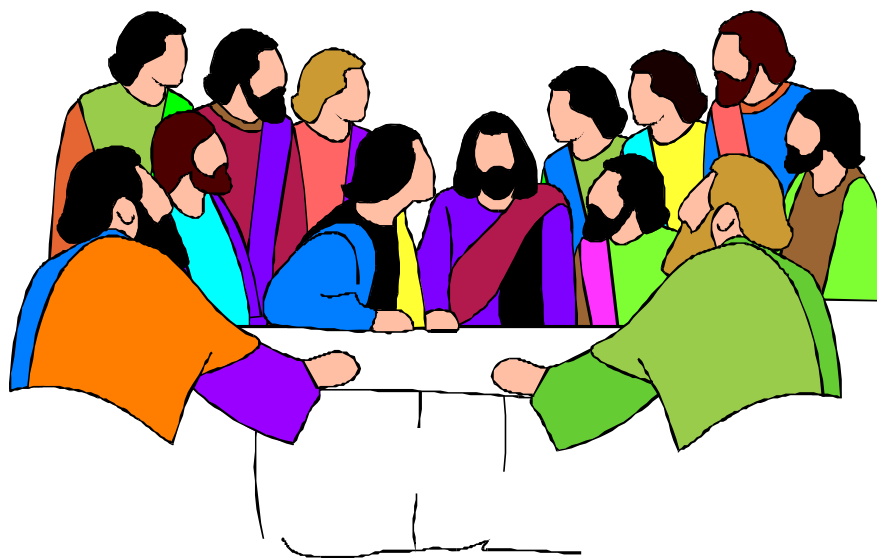
Den første nedskrivning sker i et folkeligt forståeligt hverdagsgræsk, ikke på de dannedes og lærtes sprog. Man talte om matrossproget i de kristne læreskrifter.

- Om alt det vi har talt om, det gamle testamente, Jesus, oldtiden er sandt eller løgn, er egentlig helt ligegyldigt, fortsatte Bjørn. - Men at mennesker, hele folk, manipuleres med løfter om, at alt hvad de giver religionens udøvere i livet, får de hundrede fold tilbage efter døden, i det hele taget at love mennesker et liv efter døden.....

- og det er her, jeg bliver vred, når historien senere viser, hvordan hans lære bruges og misbruges af eftertiden.

Jesus tilbragte megen tid med fiskerne ved *Genezareth sø*, og blandt dem fik han de fleste af sine trofaste ^{iv}tilhængere. Hvem var de?

Simon og Andreas var brødre, det var Jakob og Johannes også og Judas Taddæus var Jakobs søn. De var alle fiskere.

Det er heller ikke meget vi ved om dem, men Simon, apostlenes leder som Jesus kaldte Kephas (sten eller Peter) var fisker fra Capernaum i Galilæa. Før han fulgte Jesus var han at finde i følget omkring Johannes døberen. Johannes, Elisabets søn og barndomsven af Jesus, 'Døberen' som vi kalder ham, fordi han med vand vaskede hedenskaben af folk og prædikede om Messiahs komme.

Han var den første, der så Jesus som Messiah. Rygtet vil at han slog sig ned i Rom, hvor han blev korsfæstet af Nero.

Jakob, søn af Zebedæus og bror til Johannes, begge født i Judæa, blev henrettet af Herodes Agrippa.

Andreas fra Bethsaida var bror til Simon og fisker sammen med Simon, Jakob og Johannes i Capernaum. Han fulgte med Johannes til Ephesus i Scythien og blev korsfæstet i Patras.

Fillip kom også fra Bethsaida i det nordlige Israel. Rygtet vil, at han blev missionær i Anatolien.

Bartolomæus. Her er rygterne delt mellem at han bragte kristendommen til Indien, eller han var missionær i Anatolien og Armenien, hvor han blev flået levende. Det var farligt at have sin egen mening dengang.

Mattæus, identificeres med Levi, en af Herode Antipas's skatteopkrævere. Ved søen i Galilæa hvor han var i gang med at opkræve told, mødte han Jesus.

Judas Taddæus måske Lebblæus men søn af Jakob.

Thomas, missionær i Sydindien, Judas Iskariot, fra Kariot i Judæa, diciples kassefører.
Jakob Alfæus søn, Simon kanaanæeren, den nidkære zeloter (det aramaiske partinavn). Og endelig Mattias der blev valgt ind efter Judas forræderi og endte som missionær i Ethiopien.
- Ted, du læste noget fra juleevangeliet, også Helle havde lyttet. - Noget Lukas havde skrevet. Var han da ikke en af apostlene?

- Hvem, Lukas? Nej, Lukas var læge, en græsk fysiker, født i Antakiyah i Tyrkiet. Han fulgtes med Simon Peter efter Jesus død.

Apostlene betyder de udsendte og er de omtalte tolv. Der er i øvrigt usikkerhed også om dem. Men kun Johannes og Mattæus blev evangelister.

Paulus regnes af nogle også blandt apostlene, hvad han som udsendt egentlig også var, og både Lukas og Markus fulgte med Paulus.

Det hele var måske stoppet her om ikke netop Paulus var dukket op på scenen og blev katalysator for kristendommen.

Han hed Saulus, og levede fra 3 - 67, han havde, som jeg har nævnt, aldrig selv kendt Jesus. Han blev født i Tarsus i Kilikien, Tyrkiet af en velhavende farisæer og blev selv farisæer af streng ortodoks jødisk overbevisning. Fra faderen arvede han sit stærkt eftertraktede romerske borgerskab. Han studerede i Jerusalem hos Gamaliel, en af alle tiders skriftkloge.

Som medlem af farisæer partiet blev han afdelingsleder for forfølgelsen af de første kristne. En af kristenhedens mest fanatiske modstandere. Han deltog i steningen af Stefan og blev efter en åbenbaring på hans vej til Damascus til en af den kristne læres ivrigste forkyndere.

Han tog nu navnet Paulus, 'den lille' og foretog missionsrejser til Lilleasien, Makedonien og Grækenland, måske også til Spanien og Kreta.

I Jerusalem blev han af ortodokse landsmænd truet til stening for at have ført hedninger ind i templet.

Romerne sendte ham til kejserens domstol i Rom, hvorefter han forsvandt ud af historien.

Konstantin den Store har rejst San Pauls Katedralen over hans grav.

Barnabas fra Cypern fulgtes med Paulus og tog med Markus til Cypern for at missionere.

Johan Markus var fætter til Barnabas og rejste med Paulus og Barnabas. Han arbejdede sammen med Paulus i Rom og efter Paulus død blev han Simon Peters fortolker.

Rygtet vil ifølge Jerome, at han døde og blev begravet i Alexandria.

- Det er bemærkelsesværdigt, at omtrent 100 af kapitlerne i det nye testamente er Paulus værk.

Med apostlene blev budskabet spredt og nåede også til Rom. Romerne hentede tusindvis af slaver fra deres provinser og sejre til at rejse deres mægtige forsvars og bygningsværker. De ubeskrivelig hårde betingelser disse mennesker arbejdede og levede under, førte selvfølgelig til flugt og hemmelige skjulesteder. Allerede før Jesus tid hjalp underjordiske organisationer og grupper flygtede slaver til frihed.

De romerske guder og templer var ikke for slaver og proletarer.

Da rygtet om Joshua når disse grupper, er det manna til folket. Endelig en fællesnævner med et regelsæt og et håb, der er skræddersyet til undertrykte, slaver og fattige. Her bliver

Joshua til Jesus og Chrestus for frelseren eller Kristus, men kernen er jødedommen og det er først 1000 år senere at kristendommen skiller sig ud fra jødedommen.

Rudolf havde lejet en bil og tilbød sit køretøj til turen op til Catharina klosteret.

- Vi skal jo ikke igennem nogle skove, trøstede Ellen sig. Vindstødene var til tider uhyggeligt kraftfulde. De kunne løfte en bil af vejen, hvis de tog fat i den rigtige ende.

- Jeg synes det lyder spændende, Vi har besøgt Lago de Furnas og svømmet rundt i vand fra de varme kilder, det lugter lidt af ramsløg.

Efter tidlig morgenmad maste den lille gruppe sig ind på sæderne i Renault' en. Bjørn og Helle, Richard og Ellen, Ted og Rudolf som chauffør. Pen blev hjemme med sin migræne.

Flere steder ad kystvejen slog havet ind over bilen, men i læ af kysten gik det bedre end frygtet til de efter Santa Cruz kørte nordøst mod Serra de' Agua de Pau.

Som de kom op i terrænet hev vinden mere i bilen, og ved Lagoa do Fogo mente Rudolf at det var bedst at gemme søen til et senere besøg. Den lille vej rundt det gamle krater gav ingen læ, og på et stykke følte Rudolf, at bilen blev presset af vinden ud mod det stejle fald ad vulkanens side mod den dybere liggende urskov.

De kørte ind i mørke skyer fulde af vand, viskerne fik travlt, men med et klarede det op. Blå himmel og forrevne skyer i fuld fart over himlen og derude gik grusvejen mod Catharinaklosteret af mod højre. Først faldt den nogle hundrede meter, for så igen at stige opad gennem spredt skov og et led, hvor skiltet med klosternavnet var revet ned i noget krat ved vejen.

Nedfaldne grene var trukket fri af vejen og endelig nåede den lille gruppe klosteret, en profan bygning af tuf og beton med en portal flot dekoreret af azulejos, der forestillede en scene fra Johannes åbenbaringer.

Pater Kappel tog imod, bød indenfor i foyeren, tog gæsternes overtøj og foreslog en kort rundvisning før det lille arrangement, som klosteret havde forberedt til sine gæster.

Foyeren var på samme måde flot dekoreret med azulejos og lige til højre gik man ind i klosterets kapel, et overdådigt forgyldt og rigt smykket kirkerum, hvor Santa Catharina stod i en niche ved siden af alteret og smilede til sine tilbedere.

Pater Filip stødte til gruppen, præsenterede sig og fortalte kort om klosterets historie. Henvendt til Bjørn sagde han:

- Jeg forstår De i særlig grad er interesseret i historie? bibel historie,
- Religionshistorie, rettede Bjørn, - Richard der, er manden når det gælder antikkens historie. Jeg søger i særlig grad sandheden bag historien.

- Sandheden er ikke altid bedre end myten. Antikkens almindelige mennesker var meget lidt vidende om naturens kræfter og fandt let trøst og tryghed i forklaringer hvor hultrær, nisser, trolde og et utal af myter kunne fylde svarene på de mange spørgsmål. De skriftkloge kendte jo heller ikke svarene. Det gamle testamente var derfor en god historie til forklaring af jordens skabelse, folkets opståen og Guds bud om en kærlig livsførelse for at sikre samfundet, både dets åndelige som verdslige udøvere sit udkomme.

Bjørn ønskede ikke at starte en polemik, smilte og lagde til.

- Og som de lærte lagde viden til deres uvidenhed og fandt svar på mange af naturens luner, var det ubelejligt at delagtiggøre de troende i deres kætteri.

Pater Filip løftede øjenbrynene.

Richard trådte hjælpende til:

- Tænk om man måtte indrømme, at Paven alligevel ikke er ufejlbarlig!

- Vatikanet er dog kommet med flere indrømmelser i den forløbne dekade, replicerede Filip
- Ja , resultaterne fra rumforskningen er vel svær at bestride, det var nemmere med Darwin, Helle fortsatte, - men abort politikken er stadig sort middelalder, der - tror jeg, vælter vaticanets mure, hvis de røde kalotter ikke besinder sig i tide.
- Vi er skam mange i konsilium, sagde Kappel, - der mener at tiden for et nyt syn på de dele er moden. Men selv om kirken får skyld for gammel konservatisme, er koncilium en demokratisk forsamling, hvor afgørelser træffes af flertallet.

Gruppen stod samlet bag et stort vindue med udsigt over klosterets område, der strakte sig langt op ad vulkanens side.

Som to lange arme, buede murede rose bevoksede pergolaer sig omkring et fladt termisk plateau, her og der med flygtige faner af damp og røg, som blæsten hurtigt flåede væk.

- Området dækker fem hektar, forklarede Kappel, - normalt kan man ane den karakteristiske em af sulfur, men i denne blæst skal man nok have næsen helt frem til åndehullerne.

En ældre nonne gav tegn til at traktementet på kaffe, ananaslikør, hjemmelavet, og et bagværk hvor både ris og banan var repræsenteret, stod parat i refugiet.

I refugiet stod et dekoreret skrin på et hjørnealter. Søster Ruffiniana fulgte Helles blik til skrinet.

- Det er vort relikvieskrin, forklarede hun. - I 1062 strandede en langbåd på nordkysten med to forkomne munke. De var flygtet fra en plyndring af deres kloster i Irland og tilbragte næsten to måneder på havet, før de nåede vores kyst. Med sig bragte de klostrets skatte, en samling gamle skrifter, der nu befinder sig i Rom, i det Sixtinske kapel. På nær tre breve, skrevet til Paulus, men da han endnu som zelot var ansvarlig for uskadeliggørelse af de kristne i hans område.
- Er indholdet af brevene kendt, spurgte Richard.

- Ja, brevene er oversat men uden interesse for det kristne budskab. Det er nok grunden til, at vi fik lov til at beholde dem, de er jo ikke skrevet af Paulus, men til Paulus.

- Saulus, rettede Bjørn.

- Brevene skulle angiveligt være brugt som forsøg på at bevise Paulus konspiration med apostlene. De blev konfiskeret ved hans arrestation i Jerusalem.

- Den oversættelse kunne måske være interessant i vores lille studiekreds, mente Ted.

- Studiekreds! Pater Kappel blev interesseret.

- Vi fordriver ventetiden med at opfriske vort kendskab til kristendommens opståen.

- Tiden er vel knap, vi har ellers et meget fint bibliotek her på klosteret, men skulle der opstå spørgsmål i forbindelse med studiekredsen, er vi gerne behjælpelig med at besvare eller finde et svar i bøgerne.

- Talmud, mumlede Bjørn,

- Hvabehar?

- Skal vi gå en runde på området, foreslog Filip. Jordskorpen her er tynd, pas på ikke at gå ud i terrænet, man risikerer nemt at gå gennem isen, smilede han.

Selskabet passerede de varme strømme over sulfur farvede terrasser, en skålformet fordybning blev langsom fyldt af varmt vand, gurglende bobler af gas i små mudderpytter. Fordybningen blev fyldt og overfladen, brusede som champagne. Et sprøjt som en fisk der slog med halen, endnu et sprøjt, dengang større. Nu løftede en vandsøjle sig langsomt i midten af søen, den voksede og udgød sprøjt fra toppen, til den som en kaskade, stod måske seks, syv meter i vejret. Betaget iagttog gruppen guiseren. Så aftog trykket, søjlen sank i søen, der nu langsomt sank tilbage, til der tilbage stod et glinsende dampende krater i bunden af fordybningen.

- Vi kalder den Johannes åbenbaring, lo Filip

Lidt før 12 sagde selskabet farvel og tak for en storslået oplevelse. Præsterne og søster Ruffiniana fulgte dem til porten og Pater Kappel lovede at komme forbi med en oversættelse af Saulus breve.

I oratoriet sad de to præster over for hinanden. Kappels knoer var hvide.

- Herregud, mente Filip, - i værste fald sætter de måske hinandens tro på højkant, men to, tre uger senere er det hele igen ved det gamle. Mønsteret er jo kendt.

- Sådanne tanker må uskadeliggøres, hørte du ikke sarkasmen? Ham Bjørn er ikke nogen ven af kirken. Kappel var bange.

- Du må have mødt masser i menigheden med spørgsmål du let kunne svare på, eller konflikter du kunne løse.

- Men Bjørn er vidende, og viden er stærkere end ord.

- Det er jeg nu ikke enig i, men hvorom alting er, hvad har du tænkt dig, vi kan gøre ved det?

- Vi kan udfordre ham!

- Og hvis vi taber?

- Vi må underrette biskoppen, Azorerene er særdeles følsom over for kætteri.

Øernes isolerede beliggenhed, vor historie, utallige naturkatastrofer. Vi lever på en vulkan, nej tre vulkaner.

- som sover. Sov du også, så ser vi på det hele igen i morgen, men med friske øjne.

Filip gik ud på terrassen og så op i natten. Myriader af stjerner, ikke en sky, men fortsat en stærk vind fra vest. Han tænkte et øjeblik på sin prædiken til Allesjæledag og overvejede nogle justeringer.

Pater Kappel havde lagt sig i sin celle, stirrede op i loftet og tænkte på de historier, han gennem tiderne havde spundet sine sognebørn ind i, for at klare udenom de ofte rimelige, men kontroversielle spørgsmål. Tak Gud for autoriteten, tænkte han, uden den havde det været umuligt.

Autoriteten må sikres, han satte sig op, autoriteten må beskyttes, er den væk, er vi væk. Han måtte advare Bjørn.

Det blev tidlig morgen før Kappel faldt i søvn.

et var blevet stjerneklart. Stormen var stilnet noget af, men det blæste stadig voldsomt, for voldsomt til at gå ud for bedre at se på stjernerne.

Hvide skyer i den sorte nat drev hastigt over himlen, men iblandt stod Orion klart lysende som en løssluppen drage med lys i hjørnerne.

De andre var gået i seng, men Bjørn stod tilbage med Rudolf og stirrede ud i natten fra restaurantens blege ruder.

- Du giver os virkelig noget at tænke på, Bjørn. - Selvom jeg ikke deltager, har jeg på afstand nøje fulgt jeres samtale.

Et stjerneskud lyste over himlen.

- Tror du fx på, at der er liv på andre planeter?

- Ja, hvorfor ikke. Rudolf tøvede. Rudolf troede også på astrologi og følte at samtalen nærmede sig noget han vidste noget om.

- Forudsætningerne for liv, sådan som vi kender det, gør chancerne små, idet den pågældende planet på alt for mange områder skal være en tvilling til jorden. Temperatur, dvs. afstand fra sin stjerne, lufttryk, atmosfærens sammensætning, osv.

- Men du har ret, hvorfor ikke? Det kunne også være en anden form for liv. Selvom vi ved meget, kan vi endnu ikke forklare elektriciteten og tyngdekraften. Vi kan påvise dem, men ikke forklare dem.

Vores nærmeste stjerne er Alfa Centauri, fire lysår fra os. Hvis vi antager, at der er en planet med liv omkring den stjerne, og at det liv er udviklet til at kunne transportere sig med hastigheder på fx 300.000 km i timen. Det er dog en betragtelig fart, det er jorden rundt på syv minutter. Så ville det tage dem 240 år at nå jorden og selvfølgelig 240 år når de skulle hjem igen.

- Med mindre de fik medvind, smilte Rudolf., - Så UFO' er vist nok beslægtet med religion, lo han.

Igen lyste en stribe op på nattehimlen.

- En hilsen fra Hercules, Rudolf smilte.
- Måske en advarsel, gav Bjørn tilbage.
- Hvornår er du egentlig født ?

Rudolf løftede agtsom brynene,

- Mig? Jeg er fra 45, 5. maj 1945. Den dag der blev fred i verden, lo han.
- Så kan man i bladene læse at du er født i Tyrens tegn, nemlig mellem den 20 april og den 20. maj.

Nu vågnede Rudolf op til dåd. -

- Ja, astrologi er spændende, og en gammel videnskab. Man mener det er Ægypteren Ptolemæus, der har skrevet Tetrabiblos, et anerkendt astrologisk skrift. Og Cæsar valgte Tyren som legionstegn.

- Ja, og Nostradamus profetier blev forbudt af paven fordi han forudsagde pavedømmets undergang.

- For grækerne og romerne var astronomi og astrologi identisk. Men du er nu ikke født i tyrens tegn, du er født i vædderens tegn.

Jordaksen foretager en vridning hvert 26.000 år. Udgangspunktet for vores kalender, nemlig forårspunktet, forskyder sig dermed støt og flytter sig fra dyrekreds til dyrekreds hvert 2.100 år.

For 5.000 år siden lå forårspunktet, solens plads ved forårs jævndøgn, i stjernebilledet Tyren, for 4.000 år siden vandrede punktet ind i vædderen og på Jesus tid flyttede det ind i fiskene. I år 2.600 flytter det ind i vandmanden.

Solen går ind i stjernebilledet tyren midt i maj og er der frem til 22. juni.

Dyrekredsens billeder er altså forskudt omtrent et helt billede, siden man for 2.000 år siden fastlagde de astrologiske forudsætninger, der bruges den dag i dag.

- Det forunderlige er imidlertid, fortsatte Bjørn, - at trods denne viden er almen, sælger horoskoperne bedre end nogensinde. Selv vigtige afgørelser, som ansættelse af nye medarbejdere, baseres mange steder på astrologi og illusionen fra zodiac kredsen.

Rudolf lo ikke mere. Stille stirrede de begge ud i natten, der nu uden skyer funkede med lys fra tusinde sole.

- Tænk at det lys fra den stjerne har været måske 6000 år undervejs hertil. Rudolf stirrede på Deneb i stjernebilledet Svanen. Så har det rejst gennem hele den historie, du har fortalt om Abram, David, jøderne, Jesus og Cæsar.

- 1.600 lysår, rettede Bjørn.

'Arrogante stodder', tænkte Rudolf

yset blændede næsten, som det løftede angsten og depressionerne ud af alle de små hjem i Saõ Miguel. En azurblå himmel uden skyer, en morgen på Azorerne uden blæst, andet end en let brise, forfriskende fra nord og krydret med dufte fra skovene på de gamle vulkaner.

Ted strakte sig på terrassen og lyttede til dønningen, fjern men dump, der ligesom mindede mennesket om dets lidenhed.

- Jeg mener, det er buddhisterne, der tror, at universet startede med ingenting for igen af dage at ende som ingenting. Næsten ligesom Big Bang.

Han lagde armen om Pen, der nu stod ved ham og sugede den friske morgenluft ned i de tobakstrætte lunger.

Bjørn og Helle dukkede op.

- Det er derfor hele buddhismen handler om at leve efter - at blive ingenting, at nå det oprindelige.

De satte sig ved morgenbordet, kendelig oplivet efter orkanen og udsigten til nu at komme videre.

- Hvorfor blev det egentlig Rom og romerne der blev kristendommens vugge. Indledte Ellen og fortsatte, - Der var selvfølgelig et stort publikum og tolerance.

- I hvert fald i begyndelsen. Sagde Rudolf.

- Og så ligger Peterskirken jo også i Rom, lo han.

Peterskirken er bygget ovenpå en hedensk begravelsesplads kaldet Necropoli Vaticana.

Der er intet historisk bevis for at Simon Peter døde i Rom. Rygtet siger at han blev korsfæstet på Neros Circus.

Først i 326 indviedes den første Peterskirke af Konstantin den store, og på det sted, hvor Gajus marmoralter markerede Simons grav.

Kirken blev bygget som en basilika, en græsk søjle hal.

I 1506 blev den fjernet for at gøre plads til den nye kirke, der tog 120 år at færdiggøre.

Da kirken altså står over en gammel hedensk begravelsesplads, er det ikke så underligt, at man i 1968 graver sig frem til benrester, som Paul d. 6. herefter erklærer som rester af Peter.

- Det er måske ikke så sært med Vatikanet i Rom, overtog Rudolf, - katolikkernes højborg. Katolikkerne tegner sig for næsten alle kirkerne i Rom. Men sådan har det ikke altid været. En stor del af kirkerne og især de mest markante, basilikaerne stod i Rom længe før de kristne dukkede frem i lyset.

Dengang tjente de som forsamlingshuse. Her mødtes man, ofrede til de guder, der tjente ens behov, handlede, diskuterede politik, vekslede penge og afklarede tvister.

Der var mange guder i antikkens Rom, men hver gud tjente bestemte behov og havde ofte sit eget tempel. De store basilika husede ofte flere guder.

Miguel kom hen til bordet med en kuvert fra Catharinaklosteret, gav den til Richard og meddelte, at lufthavnen var åbnet, og bureauet havde bedt om, at gæsterne venligst skulle kontakte dem vedrørende Afrejsen.

Ted og Pen rejste sig, og snart forlod den lille gruppe morgenbordets fristelser.

Vi kan først komme af sted efter frokost. Richard og Ellen satte sig i baren og bestilte to øl.

Bjørn og Helle sluttede sig til dem. De kunne først komme videre hen på eftermiddagen, hvorimod Ted og Pen skulle flyve allerede kl. 12.

Richard åbnede kuverten der indeholdt to A4 sider og en venlig hilsen fra Pater Filip. Han læste.

Da han havde læst første side gav han den til Bjørn og læste videre.

Brevene til Saulus var angiveligt fra en Pluto Zacharias, en zelotisk kampagneleder og holdt i høflige vendinger.

Om forskellige hændelser skriver han, at den radikale uromager fra Nazareth var blevet fejret i olivengårdens gæstgiveri i Getsemane på sin 30 års dag, hvor alle hans tilhængere, venner og veninder var budt med.

De mangler ikke sponsorer, fiskerne fra Galilæa, skriver Pluto i brevet, det gilde må have kostet mange denarer.

I det tredje brev skriver Pluto til partifællen, at der går rygter, om at hapiruen Jesus er blevet pågrebet af jøderne og ført til Kaifas sammen med tre af sine tilhængere. De havde ophidset en skare tilhørere i en dialog med en gruppe farisæere.

De smed ham i fængsel, skriver Pluto, og gav hans ejendele til de omkringstående, bortset hans penge, som de sendte til galilæernes kasseimester en Judas fra Kariot. Der var tale om over 30 denarer.

Bjørn rystede på hovedet, - og før hanen galer tredje gang...

- Vi mangler slutningen på dit kætteri, sagde Rudolf, - så hvis vi skal nå at få dig smidt på bålet inden hjemrejsen, må du hellere slutte af med at forklare os, hvorfor de kristne blev så grueligt forfulgt i det såkaldte religions tolerante Rom?

Bjørn smilede,

- Så må I slå ørerne ud, der er kun to timer til Ted og Pen skal i luften.

Rom var meget tolerant med religion og religionsudøvelse. Når de kristne i flere omgange og af forskellige kejsere mødte forfølgelsens svøbe, var det ikke helt uden egen skyld.

Bjørn huskede fra en bog:

'Ophidsede folkemasser kaster sig i blindt raseri mod de forhadte galilæere og skreg på blod. En skare fattige mennesker, der ikke forlangte andet end lov til at dyrke deres gud i fred og hjælpe hinanden indbyrdes, var pludselig blevet fjender af menneskeheden. Kejser Decius iværksatte nu for rigsenhedens skyld en jagt på de helliges samfund.'

Det var i opløsningens tid, året er 250 hvor sult og pest fulgte i krigenes spor og tøjlesløse horder plyndrede og ruinerede befolkningen i Rom.

I begyndelsen var den kristne tro som sin jødiske moderreligion billedfjendsk. Gudebilleder tåltes ikke, højst et symbol en fisk et anker eller lign. I de hedenske gravgange under rom, der i dag kaldes katakomber, er der fundet billeder gjort af kristne, der som andre holdt sammenkomster med deres døde her.

At de kristne skal have søgt sammen i katakomberne under forfølgelserne er en moderne romantisk forestilling, der ikke har bund i virkeligheden.

De kristne holdt fast sammen, de hjalp fattige og nødstedte, men kun trosfæller.

De udgjorde en trussel mod de gamle romerske dyder, mandsmod, - tapperhed og disciplin.

Dyder de havde i deres egne kredse, men som ikke tjente Roms interesser.

Den som griber sværdet skal omkomme ved sværdet.

Man må ikke glemme, at det først og fremmest var de kristnes egen intolerance som blev årsag til deres trængsler. Den romerske stat var som alle europæiske oldtidssamfund religiøs tolerant og forfulgte ingen, heller ikke de kristne for deres tros skyld. Men netop fordi de kristne var religiøst intolerante, kom de i et så skarpt politisk modsætningsforhold til en stat hvor religionsfriheden og respekten eller ligegyldigheden for andres guder var et gammelt princip.

Den voldsomme agitation som de kristne førte mod fx kejserens guddommelige status, en ren og skær formalitet uden religiøst indhold, kunne myndighederne ikke opfatte som andet end revolutionær og statsfjendtlig konspiration, hvad det jo i realiteten også delvis var. Heller ikke en moderne demokratisk stat med fuld religionsfrihed ville i dag tolerere, at tilhængerne af en religiøs særbevægelse lod hånt om samfundets love.

Kristenforfølgelserne i romerriget var politiske indgreb mod en politisk trussel, de var ikke rettet mod kristendommens åndelige indhold.

Antikkens mennesker stod fjernt fra den trosfanatisme, der var en del af kristendommens jødiske arv, - og som har præget både den katolske og den protestantiske kirkes historie langt op i nyere tid. De kristne martyrs antal var forsvindende i sammenligning med ofrene

for religionsforfølgelser, der i stort omfang iværksattes med modsat fortegn efter kristendommens sejr. Inkquisitionen, reformationen.

De kristne var ikke gode borgere. Deres fædreland var jo ikke romerriget, de havde deres rette hjem i himlen. Her nede på jorden var de fremmede og havde intet højere ønske end at forlade denne jammerdal så snart som muligt. De ulykker der ramte hedningerne, var for dem guds retfærdige straf.

Der lå ofte noget udfordrende i de kristnes optræden. Alene at se hvordan de gjorde korsets tegn foran de romerske guders templer og billedstøtter, ligesom for at afværge noget ondt, det var jo for en ægte romer oprørende. Det var jo disse guder, som havde skabt Roms storhed!

Men martyrernes trods, deres triumf i døden, virkede på den, der ikke tænkte dybere over sagerne, som noget af det frækkeste. Sådan nogle hovmodige fanatikere, tænkte man.

På de beherskede stoikere virkede gallilæernes heltemod højst usympatisk. Ved hver hungersnød, hver oversvømmelse, hver epidemi gav det sig udtryk i råbet "Gallilæerne til løverne"

Gruppen lyttede interesseret, Bjørn fortsatte.

- I år 311 Standsede Galerius forfølgelserne. - *'Man styrker kun en overbevisning ved at forfølge den'*, sagde han.

Bjørn drak af øllet og holdt en kort pause.

In hoc signo vinces, i dette tegn skal vi sejre. Det fortælles at være sagt af Konstantin, da han slog Maxentius ved Pons Milvius nær Rom. Det var i hvert fald Konstantin, der brugte det oldkristne symbol for Kristus, de to første bogstaver X ki og P ro på græsk på den kejserlige gardes fane.

Som tak for sejren udstedte han ediktet, der gav de kristne fuld religionsfrihed og al konfiskeret ejendom tilbage.

De kristne som forbundsfælle var et politisk træk imod de mange splittede hedenske sekter, alle lunkne, ligegyldige eller rent ud skeptiske i forhold til deres religion, hvor de kristne var bundet sammen af skrifter til en menighed med en nøje rangdelt forvaltningsmaskine, bestående af biskopper, præster, degne, kirketjenere osv., kirken var blevet en stat i staten.

Biskopperne førte opsyn med hele præsteskabet opdelt i distrikter, udøvede åndelig domsret og rådede uindskrænket over alle pengemidler. Disse kunne være ret betydelige og kejseren kunne derfor indgå aftaler med gensidige fordele.

Biskopperne fik stor bevågenhed og kejseren indflydelse på besættelse af bispestolene. Biskop er græsk og står for kirkens førende embedsmand, sidestillet med presbyterne 'de ældste', senere af katolikerne kaldet apostlenes efterfølgere.

Slavernes kår blev mildnet. Korsfæstelse, der var almindelig som straf til slaver blev afskaffet, og kejseren gav kirkens tjenere skattefrihed.

Under synoden i Nikæa år 325, hvor 250 biskopper fra alle romerrigets kanter og Konstantin deltog, blev kirkens lære lagt i fastere rammer og treenhedsdogmet vedtaget. For Konstantin måtte enhver form for splittelse undgås, og det er ikke mindst hans fortjeneste, at den hellige almindelige kirke her blev til. På græsk betyder katolsk, almindelig.

Nu voksede tilstrømningen enormt og bispeembedernes indflydelse og rigdom med den. Det lokkede begærlige og magtlystne mænd, så hvad kirken vandt i magt, tabte den i moralsk kraft.

- Var det ikke Konstantins mor Helena, der på en rejse til Palæstina hjembragte Kristus korset som splinter til Europas middelalderkirker.

- Og af disse splinter var der nok af til en hel skov. Smilte Helle.

Medgangen varede dog kun til Konstantins nevø Julian forbød de kristne at beklæde lærerposter ved højere skoler og at modtage arv. Biskoppernes domsret og skattefriheden blev inddraget og krav om at bekoste genopbygning af de templer som de kristne havde medvirket til at nedbryde.

Julian indførte prædikestole hvorfra nyplatoniske filosoffer fortolkede de gamle gudesagn. Selv gjorde han sig til ypperstepræst for det hedenske hierarki. Men den guderne elsker dør ung, og det gjorde Julian, kun 32 år gammel.

Theodosius den Store tålte kun én religion i sit rige. Han forbød hedensk gudsyndelse og kristent kætteri. Alle templer lod han lukke og fanatiske munkesværme strejfede rundt overalt og gik løs på templerne og deres præster. Nogle med sten og sværd. De nedrev tage, - mure, - sønder slog gudebillederne og ødelagde altrene.

Som en flodbølge oversvømmede de hele landet og lagde alt øde på deres vej. Tempelpræsterne havde valget mellem passivitet eller døden. Fanatismen fik magt over de kristne, så de som en hellig pligt tilintetgjorde dæmonernes huse og billeder.

Middelalderen tog sin begyndelse.

De første strømninger i kristendommens historie var Montanismen og Marcionismen fra slutningen af det første århundrede. Frygeren Montanus forkyndte verdens undergang og Kristi genkomst, en sværmerisk asketisk bevægelse.

Perseren Mani startede Manikæismen, en gnostisk præget isme, hvor kun lys og mørke eksisterede, lys som repræsentant for det gode, mørket for det onde. Så kom Arianismen med Arius, der skabte det kætterske parti arianerne, han afviste Jesus som Gud.

Der kom Donatister og Nestorianere, sidste efter en syrisk teolog år 428, patriarken af Konstantinopel. Også han talte om to naturer, også han afviste Jesus som Gud, hans tanker blev fulgt op af de kaldæiske kristne eller som de blev kaldt i Indien, Thomas kristne.

Monofystismen hvor Kristus er Gud blev båret frem af den alexandrinske skole og støttet ved synoden i Efesos i år 449, den man senere kaldte røversynoden. Kan endnu spores hos Jacobitterne, armenske koptere og kristne abbesinere.

Katharerne græsk, betyder de rene, var en fælles betegnelse for diverse sekter fra oprindelig Bulgarien og nåede derfra over Italien til Spanien og Frankrig. Alle dømt kættere. Ordet kætter kommer af katharer, i frankrig albigensere. De var 'gnostikere, vegetarer og imod kirke, sakramenter, stat, krig og ægteskab.

Inkvisitionen udryddede efter blodige forfølgelser dem alle.

- Det hænger jo ikke rigtigt sammen med at religionen ikke er for de få men for alle mennesker, indskød Helle, - Almindelige mennesker, eller som du sagde, efter græsk, katolske.

Bjørn løftede fingeren og smilede til sine diciple.

- Det store skisma .

Bruddet mellem patriarken af Konstantinopel Michael Kerullarios og Pave Leo IX's udsendinge i 1054 skyldtes en tiltagende adskillelse mellem den byzantinske og den vestlige verden, der i løbet af de følgende årh. udviklede sig til en isolering af det ortodokse østen.

Med undtagelse af to ganske korte perioder blev den fuldstændige adskillelse af den Romersk katolske og den Græsk katolske Kirke opretholdt indtil 1965, hvor den gensidige bandlysning blev ophævet.

Forestil jer engang, at vi kendte sandheden om sjælevandringen efter døden!

Så ville der kun være en 'religion', de etiske leveregler ville formodentlig være de samme, men der ville ikke længere være stridigheder om den ene eller den anden trosretning. Templerne ville være fælles for alle, der søgte åndelig fordybelse.

Om Gud var Jahva, Jesus eller Mohammed , Hindu, Buddha eller Odin, eller en anden, måske slet ingen, ville være afklaret.

Hele miseren skyldes altså uvidenhed. Det er ikke religionen, der dræber, men uvidenheden.

Gruppen skuttede sig, tøvede lidt og Ted rakte hånden ud til afsked.

- Vi når ikke at være med til bålfærden, smilede han og gav Bjørn hånden. - Men jeg melder mig nu ikke ud af folkekirken lige med det første, selv om du har rokket kraftigt med mit fundament.

- Som jeg sagde, horoskoper indtjener mere end de nogen sinde har gjort.

- Farvel, Helle og Bjørn, Richard og Ellen havde rejst sig.

- Jeg vidste godt at du var blevet martret af jesuitterne, men du er blevet en hel filosof. Du ved mere om de ting, end hvad der er sundt.

- Filosofi er ikke viden, snarere det modsatte. forsvarede Bjørn sig.

- Filosofi er undren, og når man undrer sig, spørger man. Al viden begynder med et spørgsmål. Det er filosofiens væsen at spørge. Sokrates brugte spørgen som en bevidst teknik når han underviste.

- Skulle det lykkes dig at befri de indoktrinerede hjernevaskede troende, sagde Rudolf,

- ville der blot komme nye profeter til circus for at sælge himlen og evige herligheder til masserne.

- Mennesker har brug for et sovedyr, noget at betro sig til, at trøste sig ved. Noget at kalde på når vanviddet truer. Mange har valgt en skytshelgen, andre søger Gud direkte, få dyrker solen, og børn har deres sovedyr.

Hvad sker der hvis vi tager sovedyret fra mennesket?

- Men er der en gud for mennesker, er der jo al den komfort som mennesker søger efter. De kristnes gud er jo ikke speciel komfortabel. Grækerne og romerne havde guder til alle behov, også østens religioner har guder til menneskets behov.

De kristnes gud er ikke for hedninge og er en straffende gud. Hvis du ikke behager ham og søger hans himmel, ender du ikke isoleret, men ryger lige i det rædselsfulde helvede.

- Pen sagde noget vigtigt i går, bemærkede Ted, - 'Vi behøver ingen love, i vore hjerter ved vi allerede hvad der er rigtigt, og hvad der er forkert'. På en måde tror jeg at gud er i os, at han er en del af vort ego.

- Det er et synspunkt, der er parallelt med shintoismen i Japan, - og rigtigt, synes jeg, ...

- Uvisheden om hvad der venter os efter døden er den magnet der trækker profeterne op i lyset. Mente Rudolf, - fællesskab er en god følelse og fællessang en god medicin mod utryghed.

Uden solen er vi her ikke, uden solen er der intet liv, solen skinner på alt i universet, så hvorfor ikke samles om solen. Solen mangler følelser, solen kan ikke trøste, solen kan ikke forstå.

- Men solen kan fjerne depressioner, give varme og vækst, sagde Helle.

- Han var måske alligevel ikke så tosset, ham Aknaton, Richard og Ellen forlod baren.

Bjørn og Helle var nu alene tilbage med Rudolf.

- Og tænk, jeg er ikke længere jomfru, sagde Helle, - nu er jeg pludselig løve.

- Og mig har du heller ikke omvendt, smilede Rudolf,

- Jeg tror stadig væk ikke på nogen gud, men at vi er en biologisk højtudviklet livsform er for mig også bevis for, at der efter døden ikke er noget liv.

Helle lagde sin hånd på Bjørns skulder

- Vil du starte en ny isme, spurgte hun med et glimt i øjet.

- Hvorfor dog det lo Bjørn, - jeg har jo en, Hellenismen.

armedisen viskede den modsatte flodbred ud. Tejo flodens glatte vand fortone-
de sig som et hav, der da heller lå langt væk, Atlanten og porten for de mange
opdagelsesrejser, der engang udgik herfra.

Bjørn og Helle sad over frokosten på en restaurant tæt ved Monumento das Descobertas. De
havde overnattet på Hotel da Torre, hvor aftenen bød på Fado sange efter middagen. Det
gamle fyrtårn, Belem, var under restaurering og stod gemt bag en kulisse af sig selv.

- Igen en illusion, hvor blev egentlig paven af under al den snak om kristendom?

Bjørn fik sin øl i den gale hals og måtte hive efter vejret.

Efter Konstantin og nogle hundrede år frem fandt mange sære mennesker på at isolere sig
som eremitter. Enten gemte de sig i huler, eller som nogle, anbragte sig på toppen af en søjle.
Fælles for dem alle var en asketisk livsførelse, der havde oprindelse i de mange asketiske
varianter af menigheder, hver med sin observans og sit sæt leveregler. De blev betragtet
som hellige mennesker, de øste deres viden ud til de lydhøre og havde ry for at udøve
mirakler. Folk søgte dem derfor i stort tal, man mente at de stod særlig nær gud, og der var
ofte kommunale kampe om deres efterladenskaber, især deres afsjælede legeme, ofte ikke
helt afsjælet endnu.

Den mest kendte var Simon Stylites, Stylites er græsk for søjleboer. Simon opholdt sig 40 år
på toppen af en 20 meter høj søjle. En anden Alypius skulle have stået som statue i 56 år.

De fik mange tilhængere, og der dannedes små samfund af eremitter.

Ægypteren Pakomius samlede sådan en eremitkoloni og startede det første klostresamfund,
hvor han mente at asketerne burde samle sig om et fælles mål.

Tilstrømningen var overvældende og hans søster Maria stillede sig i spidsen for to
nonneklostre. Snart var hele nildalen fyldt med klostre, flere med hundreder af munke, og fra
Ægypten bredte bevægelsen sig til Europa og nåede Rom.

Efter at Konstantinopel var blevet verdens metropol, mistede Rom både magten og midlerne til at bevare de storslåede kulturminde. Krige og pest hærgede og klostrene blev velsignede fristeder for lidt af hvert.

Her kunne den rejsende hvile i fred for røvere, de syge få pleje og mange gav gerne både rigdom og arv til klostrene - ofte som bod for et liv i synd.

Benedikt fra Nursia gav forbilledet for det Vesteuropæiske klosterliv.

Bønner, bodsøvelser og selvpineri var kuren til syndernes forladelse og ved Napoli samlede han sine disciple i det gamle tempel for Apollon på monte Casino og gjorde templet til det kloster, hvor han som abbed omvendte de lokale hedninge.

Kyskhed, fattigdom og absolut lydighed mod abbeden var de tre kendte grundlægger for munkene. Benediktinerordenen vandt bred tilslutning og en mængde klostre skød op overalt.

Augustin kom fra Tunesien, han studerede retorik i Kartago og var en tid tilhænger af den persiske religion manikæismen, en blanding af græsk filosofi og mystik. I Milano gled hans interesse over til nyplatonismen som gav ham den sjælefred, der blev hans bro til kristendommen. Han blev biskop i Hippo medens vandalerne hærgede landet. Hans ry for fromhed gav ham magten i den religiøse andagt, hvormed han tæmmede mange vilde sind, og ingen siden apostlene havde nydt så stor autoritet indenfor kirken som Augustinus.

Til ham kom de alle når religiøse stridsspørgsmål skulle afgøres. Hans grublerier over viljens frihed førte til læren om arvesynden, som blev dogmatisk fastslået. Han kom til den overbevisning, at mennesket er født fordærvet med hang til ondskab, prædestinationslæren.

I folkekirkens grundlov hedder det lidt billedgjort, "Efter Adams fald fødtes alle mennesker med synd, uden gudsfrygt, uden fortrøstning til Gud, og med ondt begær" og at "denne arvesynd medfører evig død for dem, som ikke genfødes ved dåben i den Helligånd".

Prædestinationslæren, forudbestemmelsen, går i korthed ud på, at Gud af fordærvelses masse udpeger et bestemt antal mennesker, der skal frelses og nyde den himmelske salighed.

Resten er ubønhørligt dømt til evig fortabelse; intet i deres liv og gerninger kan redde dem. Ligegyldigt hvor gode mennesker de prøver at være, kan de ikke ændre deres skæbne. Den er prædestineret af Gud. Det samme gælder de udvalgte, som ganske uanset livsførelse ogandel vil få adgang til Paradiset.

- Det fortæller jo lidt om baggrunden for katolikkernes komfortable skriftestol! Helles blik fulgte en fragtbåd på Tejo, på vej ud af havnen.

Desværre blev disse tanker også katalysator for intolerancen. Hvor Augustinus ikke havde held med sine omvendelser, bad han verdslige myndigheder om hjælp i form af bøder og fængsel.

Han skrev en bog, *De Civitate Dei*, Om Guds Stat.

Roms biskop blev regnet for den fornemste blandt biskopper. Han betragtedes som Peters afløser, idet folketroen havde gjort den galilæiske fisker til den første biskop i Rom. På denne apostel og hans efterfølgere tillempede man Matthæus evangeliets kendte ord af Jesus, som pavedømmet senere anbragte på Peterskirkens kuppel med gyldne bogstaver

:"Du er Petrus, og på denne klippe vil jeg bygge min menighed, og dødsrigets porte skulle ikke får overhånd over den. Og jeg vil give dig himmeriges nøgler, og hvad du binder på jorden, skal også være bundet i himlene, og hvad du løser på jorden, skal også være løst i himlene"

Romerkirkens krav på at være kristenhedens åndelige fader fandt med tiden udtryk i titlen papa hvorfra ordet pave er kommet.

Augustinus skrev om Guds stat, men det blev Gregor den Store, middelalderens første pave, der hævdede at kirkemødernes beslutninger ikke havde gyldighed, med mindre de var godkendt af ham. Det blev Gregor den Store der gjorde Roms ruiner til kirkens Capitol.

Rom var blevet de tomme og forfaldne paladsets by. Livet var gået i stå. Østgoternes vælde var styrtet, og kejseren i Konstantinopel havde delt Italien med langobarderne. I 590 da pesten hærgede og langobarderne stormløb Rom blev bispesædet ledigt. Gregor havde tidligere som byens præfekt vundet romernes hjerter. Nu var han abbed for et benediktiner kloster.

Romerne valgte Gregor til biskop og i ham fik de en far, der samlede sin hjord til bodsøvelser og ydmyge bønner om skånsel.

Da der ikke fandtes nogen verdslig myndighed, måtte Gregor tage sig af forsvaret mod langobarderne. Han udnævnte selv de ledende officerer, forhandlede med fjenden og sluttede en fredsftale uden at spørge den kejserlige statholder i Ravenna. Han tog sig af uddeling af brød til de fattige. Hver dag kørte vogne fulde af olie, korn og klæder ud til syge og nødlidende fra biskoppens residens, og som erstatning for de elskede skuespil, gav han romerne pragtfulde gudstjenester. På den måde trådte paven på næsten alle områder i kejserens sted.

- Er det ham de gregorianske kirkesange stammer fra"? brød Helle ind.

Den ældste kristne kirkesang, som også Gregor yndede, går tilbage til jødisk-syrisk og græsk musik. Der er intet bevis for, at Gregor, som den katolske kirke hævder, har samlet og redigeret disse musikstykker.

Gregor udsendte missionærer og den kristne tro bredte sig over hele verden. Men også Gregor brugte pisk, fængsel og tortur til at fremskynde omvendelsen. Han var guds konsul og skaffede midlerne til kirken. Det var ham der gjorde læren om skærsilden til en trossætning. Et lutrende sted som også Augustinus beskæftigede sig med.

Det blev den hjørnestein i den katolske teologi der førte til salg af de afladsbreve og sjælemesser, som kunne afkorte en kær afdøds pinsler i den rensende ild, eller ved et testamente at sikre sig selv efter døden.

Patriarken der stod under den verdslige magt i Konstantinopel kunne ikke hamle op mod pavens magt i Rom. Det resulterede med tiden i det store kirkebrud mellem den romersk - og den græskkatoleske kirke.

Hvad Diocletian og Decius ikke magtede da den kristne kirke var en fattig underklassebevægelse, lykkedes til gengæld kameldriveren fra Mekka, Mohammed.

Kristendommen? Er det de kristnes dom over de fordærvede? Eller er det de fordærvedes dom over de kristne?

Det er i hvert fald den samme sol, der skinner på os alle sammen. /PS

Slutnoter

ⁱ Tacitus Publicus Cornelius A.D. 55 - 120. Romers historieskriver. Offentlig taler i Rom. Konsul under Nerva fra 97-98 og Prokonsul for Asien fra 112-113. Han skrev historier om det romerske kejserrige. *Annales* og *Historiae* henholdsvis for årene 14 - 68 og 69-97. Han skrev *Agricolae* liv og giftede sig med hans datter i 77. Han beskrev de germanske stammer i *Germania* 98.

ⁱⁱ På stelens niende linie forekommer ordet BYTDWD for Juda rige eller Davids dynasti. Kan også tolkes som Dods hus, den elskedes hus, Jahves tempel. Det er snarere tale om et hushold hvor der kan være flere end dem der er direkte i slægt med hinanden.

I et sådant hushold kan man godt kalde en fætter for en bror, en kusine en søster og en farbror eller måske en farfar for en far, hvis man har det samme forhold som til slægtninge. Man kan også kalde hinanden for brødre, selv om der ikke er tale om slægtskab. Tilsvarende kendes fra Mellemøsten og Afrika eller *compadrazgo* i Latinamerika hvor biologiske forældre og gud forældre opretter et fiktivt slægtskab, *compadres*. Herhjemme kender vi husherren og husfruen som hhv. husbond og mad-mor.

ⁱⁱⁱ Herodes den store 74B.C. - 4 A.D. , konge over den romerske provins i Judæa, det sydlige Palæstina. Ved Markus Antonius hjælp kom han i 37 B.C. på tronen. Han gen-rejste templet i Jerusalem, men de ortodokse jøder var utrygge ved hans græske ideer. De sidste år styrede han med hård hånd, det var ham der iflg. Matthæus lod alle nyfødte i Jerusalem dræbe. Hans søn Herodes Antipas 21B.C. -A.D. 39 var guvernør over Galilæa, nord Palæstina fra 4B.C. til A.D. 39. Blev skilt fra sin kone og gift med sin niece Herodias og var skyld i i Johannes døberens død. Det var ham som Jesus blev fremført til efter at Pontius Pilatus opdagede at Jesus var Galilæer og dermed under Herodes retskreds, men Herodes afviste ham uden straf. I 38 rejste han til Rom hvor han forsøgte at få Caligula til at give ham titel af konge men blev i stedet forvist.

Hans kongelige paladser er 1963-64 udgravet ved Masada. Her fandt man betydelige tekster mm. Herodes den stores barnebarn, Marcus Julius Agrippa 10 B.C. -A.D. 44, fejl-agtigt i biblen kaldet Herodes Agrippa blev regent over Palæstina fra år 41. Caligula udnævnte ham til tetrarch, guvernør over Palæstina men Claudius gjorde ham til konge. Det var ham der dræbte Jakob og fængslede Simon Peter. Hans søn, Herodes Agrippa 40-93, Han blev i 50 af Claudius gjort til konge i Chalcis, sydlige Libanon. Det var ham der prøvede Paulus. Han hjalp Titus, senere kejser, i stormen og ødelæggelsen af Jerusalem i 70. Han døde i Rom.

^{iv} De 12 disciple(elever)som iflg. det nye testamente Jesus udvalgte som apostle(udsendte) er Markus: Simon Peter, Jakob, Johannes, Andreas, Filip, Bartholomæus, Mattæus, Tomas, Jakob Alfæus søn, Taddæus (Lebbæus iflg. Mattæus)

Lukas: Judas Thaddæus, Jakobs søn, Simon Kanaanæeren (Zelotes, græsk den nidkære) og Judas Iskariot
Efter Judas Iskariots død, Mattias og senere Paulus

^v Gnostisisme (gnosis - viden og indsigt til sjælens forløsning) lys og mørke for godt og ondt